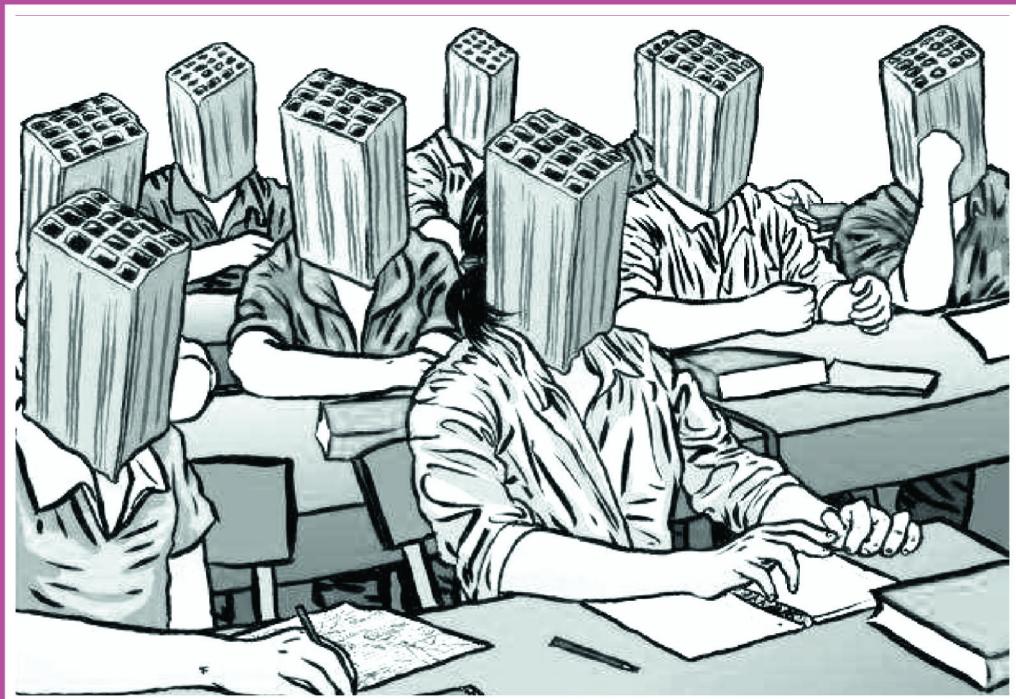

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ποιος, Ποιον, τι πώς και γιατί

Ο νεο-επιθεωρητισμός προ των Πυλών!
Άρση μονιμότητας - απολύσεις - υποταγή!
Στα ερείπια του δημόσιου σχολείου
οικοδομείται το σχολείο της αγοράς

Αγωνιστικές ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ - ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ - ΚΙΝΗΣΕΙΣ Δ.Ε.

Σεπτέμβρης 2012

Η έκδοση του εγχειριδίου βασίστηκε σε
εισηγήσεις και κείμενα που έγραψαν οι:
Άρης Αλεβίζος, Παύλος Αντωνόπουλος,
Γιώργος Καββαδίας, Γιώργος Καλημερίδης,
Χρήστος Κάτσικας, Νίκος Μπέκης,
Βασίλης Πετράκης, Χρήστος Ρέππας,
Θανάσης Τσιριγώτης, Αγγελική Φατούρου,
Πέτρος Φύτρος.

Με τις υποδείξεις και παρατηρήσεις των
συλλογικών οργάνων των
Αγωνιστικών ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ - ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΝ
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

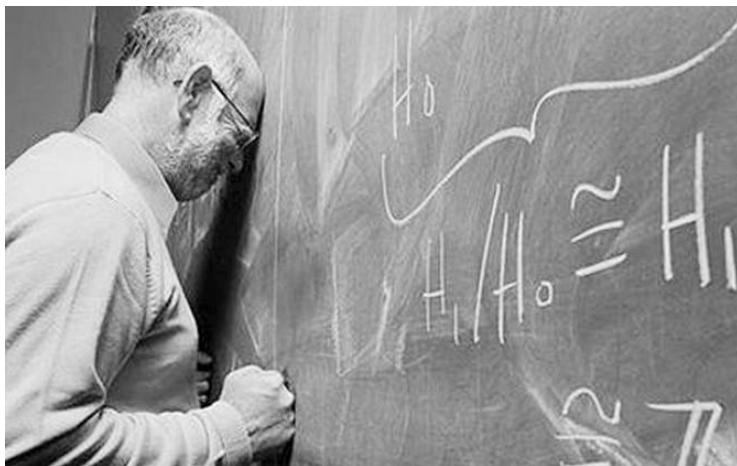
Επιμέλεια Έκδοσης
Αγγελική Φατούρου, μέλος Δ.Σ. Ο.Λ.Μ.Ε., 6974438720, agelikifatourou@gmail.com
Γιώργος Καββαδίας, μέλος Δ.Σ. ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. 6937266551, gkavadi@hotmail.com

Επικοινωνία: www.paremvasveisde.gr
Αγωνιστικές ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ (Ο.Λ.Μ.Ε.) 210 3318624

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Έχουν περάσει περίπου τρεις δεκαετίες από την είσοδο της Ελλάδας στην Ε.Ε. και περίπου μία από τότε που ο ελληνικός καπιταλισμός και ο πολιτικός κόσμος πανηγύριζε την είσοδο της χώρας στο ευρώ και ζούσε το δικό του μύθο, το μύθο της ισχυρής Ελλάδας.

Η ανάληψη της Ολυμπιάδας του 2004, με τα φαραωνικά έργα και τις πανάκριβες φιέστες, πίγαιναν μαζί με τις υποσχέσεις ευημερίας για όλους. Όλα αυτά βέβαια, αν και είναι πρόσφατα, δείχνουν να ανίκουν στην προϊστορία...

Σήμερα οι υποσχέσεις ευημερίας έχουν μετατραπεί σε μια πραγματικότητα εξαθλίωσης για τους εργαζομένους. Ζούμε μία κοινωνική καταστροφή σε μια χώρα που μέρα με τη μέρα αποκτά βιοτικό επίπεδο ανατολικής Ευρώπης. Δυόμιση χρόνια μετά την άλευση του ΔΝΤ το εισόδημα των εργαζομένων έχει μειωθεί κατά 50%, η αγοραστική δύναμη του βασικού μισθού έχει φτάσει στο επίπεδο του 1978, η επίσημη ανεργία στο 28% και η πραγματική στο 34% και για μια ολόκληρη γενιά η ξεχασμένη από τη δεκαετία του '60 έννοια της μετανάστευσης ξαναμπαίνει στην ημερήσια διάταξη.

Η πολιτική αυτή δε δημιουργεί μόνο ανέργους και φτωχούς, αλλά διαλύει και κάθε έννοια κοινωνικού αγαθού. Η παιδεία, η υγεία, ο πολιτισμός είτε θεωρούνται άχροντες δαπάνες, είτε πρέπει να γίνουν πεδία κερδοφορίας για το κεφάλαιο. Ειδικά για την εκπαίδευση το σχέδιο της Τρόικας για την εκπαίδευση είναι σχέδιο ισοπέδωσης. Τι να πρωτοπάσσει κανείς από αυτά που έγιναν τα τελευταία δυόμιση χρόνια; Οι μισθοί των εκπαιδευτικών μειώθηκαν πάνω από 40% με τον πρωτοδιόριστο εκπαιδευτικό να φτάνει μετά βίας τα 630 ευρώ. Χιλιάδες θέσεις εργασίας χάθηκαν σχολεία έκλεισαν, το ρολόι γυρίζει πίσω με τα τιμήματα των 27 μαθητών, το κλείσιμο των σχολικών βιβλιοθηκών και τη νεκρανάσταση των πιο σκληρών εξεταστικών μοντέλων.

Αν τα προηγούμενα χρόνια κάθε πακέτο μέτρων για την εκπαίδευση συνοδεύοταν από συνθήματα για αναβάθμιση και μεταρρύθμιση σύμερα τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Κεντρική γραμμή του κράτους είναι οι περικοπές, η επιδείνωση των συνθηκών άσκησης του εκπαιδευτικού έργου και η ολοκληρωτική επίθεση στους εκπαιδευτικούς.

Δραματικές περικοπές στις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, συγχωνεύσεις, παραπέρα μείωση των θέσεων εργασίας, νέες περικοπές στους μισθούς, αύξηση του ωραρίου των εκπαιδευτικών και φυσικά η κορωνίδα στο σχεδιασμό του κράτους είναι η επιβολή της αξιολόγησης με στόχο τη μετατροπή του σχολείου, σε χώρο ανταγωνισμού, τρομοκρατίας και χαφεδισμού. Όλα αυτά θα συμπληρωθούν από μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Η κατάσταση θα αλλάξει με σκληρό αγώνα και μέσα από έναν πραγματικό κοινωνικό πόλεμο

που θα δημιουργήσει ένα ακόμα πιο ταξικό σχολείο, με όλη τη λειτουργία του να κινείται γύρω από τις εξετάσεις. Όσο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και μόνο η κατάργηση των δωρεάν συγγραμμάτων στους φοιτητές μιλάει από μόνη της.

Τα κείμενα που ακολουθούν φωτίζουν πλευρές της εφαρμοζόμενης πολιτικής για την εκπαίδευση. Το ςητούμενο για εμάς, πέρα από την περιγραφή, είναι το πώς θα μπορέσουν τα πράγματα να πάνε αλλιώς. Συνταγή δεν υπάρχει, ένα όμως είναι βέβαιο: η κατάσταση θα αλλάξει με σκληρό αγώνα και μέσα από έναν πραγματικό κοινωνικό πόλεμο. Με μια αποφασιστική σύγκρουση με τις κυβερνήσεις, την ΕΕ και το ΔΝΤ. Και σε αυτή την κατεύθυνση θέλει να συμβάλει και η παρούσα έκδοση...

Το δίλημμα έχει
από καιρό τεθεί:
ή

θα ακολουθήσουμε
να γονατίζουμε,
ή

θα σικάσουμε
πύργο ατίθασο
απέναντι τους

Η αξιολόγηση επιδιώκει να χειραγωγήσει ιδεολογικά τους εκπαιδευτικούς ελέγχοντας τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς σύμφωνα με τις κυρίαρχες αξίες και πρότυπα

ΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΆΛΛΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΣΟΒΑΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Είναι πάρα πολύ δύσκολο να "ξεριζώσει" κανείς την ψευδή γνώση που δημιουργεί η καθημερινή, μέσω των αισθήσεων, αντίληψη της πραγματικότητας. Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια δηλαδή, να καταλάβει ο μικρός μαθητής ότι η γη δεν είναι επίπεδη, αλλά στρογγυλή, ότι δε γυρνάει ο ήλιος γύρω μας, αλλά εμείς πάνω στη γη, γύρω απ' αυτόν, ότι αιωρούμαστε στο κενό, χωρίς να πέφτουμε κ.τ.λ.

Ακριβώς η ίδια δυσκολία μπάρχει στο να καταρρίψει κανείς μύθους, στερεότυπα και προκαταλήψεις, που δημιούργησε μια απρόσωπη κοινή γνώμη στηριγμένη στην απλή καθημερινή εμπειρία, σε συνδυασμό με την ιδεολογική προπαγάνδα της εκάστοτε εξουσίας. Είναι δηλαδή πάρα πολύ δύσκολο, πραγματικά, να καταλάβει ο μέσος άνθρωπος πως δεν είναι δυνατό να αξιολογούνται, με την απαραίτητη αντικειμενικότητα και ακρίβεια, όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες και όλα τα επαγγέλματα.

'Εστω ότι αποφεύγουμε τα στερεότυπα και τις γενικεύσεις του στιλ "όλοι οι πολιτικοί είναι κλέφτες", "οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι τεμπέληδες" κ.τ.λ., έστω ότι είμαστε πολύ σχετικοί με το αντικείμενο (Σύμβουλοι), έστω ότι ερχόμαστε σε άμεση (μαθητές) ή έμμεση (γονείς) επαφή με την εκπαιδευτική διαδικασία. Οφείλουμε ν' απαντήσουμε, με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια, σ' ένα κεφαλαιώδες ερώτημα: Ποιος καθηγητής κάνει καλά τη δουλειά του; Ποιός είναι ο καλός καθηγητής;

Ας πάρουμε λοιπόν χαρτί και μολύβι και ας ξεκινήσουμε σημειώνοντας πρώτα τα εύκολα. Καλός καθηγητής (καθηγήτρια, δάσκαλος, εκπαιδευτικός) είναι αυτός που: Α) Προσέρχεται στην ώρα του τόσο στο σχολείο, όσο και στην τάξη. Β) Εκτελεί ανελλιπώς τις εφημερίες του και όλες τις εξωδιδακτικές (γραφειοκρατικές) εργασίες που του ανατέθηκαν παγίως από τον Σύλλογο διδασκόντων (απουσίες, μητρώα κ.τ.λ.) ή εκτάκτως από την Διεύθυνση του σχολείου. Γ) Ακολουθεί ακριβώς το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα

των μαθημάτων της τάξης του και συμπληρώνει λεπτομερώς το σχετικό βιβλίο ύλης. Δ) Είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις του σχετικά με τον προγραμματισμό και την ομαλή διδασκαλία της διδακτέας ύλης, τα επαναληπτικά διαγωνίσματα

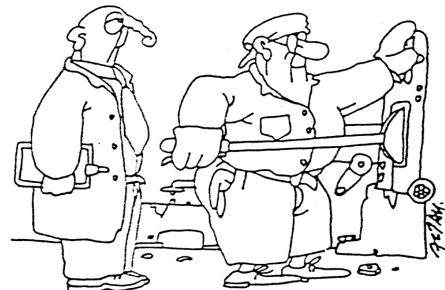

των μαθητών, την έγκαιρη παράδοση της βαθμολογίας, τις τελικές προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις των μαθητών. Ε) Συμμετέχει, στο μέτρο του δυνατού, στις ενημερώσεις-συναντήσεις με τους σχολικούς συμβούλους και σε σχετικές επιστημονικές ημερίδες.

Τελειώσαμε; Όχι βέβαια! Αυτά ήταν τα εύκολα. Ας πάμε τώρα στα δύσκολα. Συνεχίζοντας την προσπάθεια απάντησης αναρωτιόμαστε πώς χαρακτηρίζεται ένας καθηγητής αν, δεδομένης σχετικής συζήτησης, αναφέρει π.χ. πως είναι μύθος το "κρυφό σχολείο" ή πως οι κυβερνήσεις, δυο χρόνια τώρα, παραβιάζουν κατάφωρα το Σύνταγμα και έχουν εκχωρήσει την εθνική κυριαρχία στους Ξένους; Μ' άλλα λόγια, ποιος είναι καλός καθηγητής, αυτός που περιορίζεται να διδάσκει και να συζητά μόνο ότι περιλαμβάνεται στο σχολικό βιβλίο (όταν υπάρχει!) ή αυτός που, πιστεύοντας ότι συμβάλλει στην δύναμη της κρίσης των μαθητών, επεκτείνεται και πέρα απ' το βιβλίο; Και πόσο πέρα; Ποιος και με ποια κριτήρια θα το κρίνει;

ΥΠΕΡ ΠΟΛΩΝ
ΚΑΙ ΚΑΤΑ
ΠΟΛΩΝ ;
ΜΗ Μ' ΑΦΗΝΕΙΣ
ΣΕ ΑΓΓΝΙΑ!

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ
ΤΟΣΟ ΚΑΚΗ !
ΕΧΕΙ ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ
ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ...

Και στα πιο δύσκολα. Δεδομένης (λόγω πτυχίου, αλλά και ΑΣΕΠ τελευταία) της επιστημονικής επάρκειας και συγκρότησης των καθηγητών, μπορούμε να πούμε (και να συμφωνήσουμε), με σχετική ασφάλεια, πως καλός καθηγητής είναι αυτός που μπορεί να μεταδίδει τις γνώσεις του στους μαθητές. Πολύ ωραία! Ποιος όμως μπορεί να το κρίνει αυτό; Σίγουρα οι μαθητές του, αλλά η κρίση τους, για πολλούς λόγους που δεν είναι του παρόντος, ίσως είναι επισφαλής. Μπορεί επίσης, με μεγαλύτερη αξιοπιστία, να το κρίνουν οι συνάδελφοι του, ο Σύμβουλος, ο Διευθυντής. Μόνο που για να το πετύχουν πρέπει όχι μόνο να μπαίνουν, για μεγάλο διάστημα, στην τάξη σ' όλες τις διδακτικές ώρες, αλλά να το κάνουν όντας, μ' ένα μεταφυσικό τρόπο, αόρατο! Διαφορετικά αλλοιώνεται το περιβάλλον, αφού η συμπεριφορά μαθητών και καθηγητή τείνει, ακόμα και ασυνεδρήτη, να προσαρμοστεί στις προσδοκίες του παρατηρητή.

Έστω όμως ότι γίνεται με κάποιο (οργουελικό, φασιστικό) τρόπο αυτό, π.χ. με κρυφή κάμερα. Τι μας ενδιαφέρει; Η μεταδοτικότητα στους παρατηρητές (Σύμβουλος, Διευθυντής, καθηγητής, γονέας) ή στους μαθητές; Αν μας ενδιαφέρει η μεταδοτικότητα στους δεύτερους, πως μπορούν να βγουν ασφαλή συμπεράσματα, αφού αυτή (η μεταδοτικότητα) είναι σε στενή εξάρτηση με την αντιληπτική ικανότητα, το βαθμό αυτοσυγκέντρωσης, την διάθεση και το ενδιαφέρον, σε δεδομένες στιγμές, των μαθητών;

Γενικότερα η δουλειά μέσα στην τάξη είναι ευμετάβλητη και ευαίσθητη διαδικασία. Πολλές φορές το μάθημα που ξεκινάει με τις καλύτερες προϋποθέσεις εξελίσσεται σε μια μικρή ή μεγάλη αποτυχία κι άλλες πάλι, γίνεται το ακριβώς αντίθετο.

Ακόμα πιο γενικά, δεν αρκεί ο καθηγητής να είναι επαρκώς καταρτισμένος επιστημονικά, γνωστικά, παιδαγωγικά. Δεν αρκεί να έχει αυτό που αναφέρθηκε πριν, τη μεταδοτικότητα, δεν αρκεί να είναι εύγλωττος με καλή ορθοφωνία μέσα στην τάξη, ούτε απλώς να διαθέτει στοιχεία θεατρικά στην διδασκαλία του. Πρέπει να τα έχει όλα αυτά και συγχρόνως να είναι συνεπής, σταθερός και ξεκάθαρος σ' όλα τα μικρά και μεγάλα ζητήματα που αφορούν την εκπαιδευτική κοινότητα τόσο του σχολείου του, όσο και γενικότερα. Κο-

ντολογίς, σήμερα που το σχολείο δεν είναι η μοναδική (ίσως ούτε καν η κύρια) πηγή γνώσης, οι καθηγητές πρέπει να συγκεντρώνουν ταυτόχρονα πολλές δεξιότητες και πολλούς ρόλους. Να είναι δάσκαλοι, επιστήμονες, παιδαγωγοί και, παράλληλα επίσης, λίγο γονείς, λίγο φίλοι, λίγο δικαστές, λίγο ψυχολόγοι, λίγο νοσοκόμοι, σχεδόν λίγο απ' όλα!

Όλα αυτά όμως συνθέτουν μια τόσο πολύπλοκη πραγματικότητα που δεν είναι δυνατό να αξιολογηθεί με αντικειμενικό, ασφαλές, από αποψη επιστημονική, και σύγουρο τρόπο. Να το πούμε διαφορετικά: Η όλη εκπαιδευτική διαδικασία (και κυρίως το μάθημα στην τάξη) είναι ένα "μη γραμμικό δυναμικό σύστημα", ένα χαοτικό σύστημα, πολύ ευαίσθητο στις αρχικές, κι όχι μόνο, συνθήκες και επομένως επισφαλές σε όποια σίγουρα και σταθερά συμπεράσματα. Ως εκ τούτου μπορεί μεν να «αξιολογηθεί», αλλά δεν μπορεί να αξιολογηθεί αντικειμενικά, πλήρως και επαρκώς για ακριβή επιστημονικά συμπεράσματα.

Αν αυτή είναι η πραγματικότητα ή έστω μια σημαντική πλευρά της, καταλαβαίνει κανείς, πως όλα όσα λέγονται περί αξιολόγησης των εκπαιδευτικών (με εξετάσεις, συνεντεύξεις, επισκέψεις και εκθέσεις Συμβούλων και Διευθυντών, επιδόσεις των μαθητών τους κ.τ.λ.), δεν αποτελούν παρά προσχήματα για απολύσεις, τρομοκράτηση, χειραγώηση και πλήρη έλεγχο της επιστημονικής, παιδαγωγικής, ακαδημαϊκής ελεύθερης έκφρασης και διδασκαλίας.

Στα πολλά έτη διδασκαλίας στη δημόσια εκπαίδευση εξάλλου, έχουμε μάθει πολύ καλά πώς αξιολογεί (και γιατί αξιολογεί έτσι) η εξουσία της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ. Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στις αξιολογήσεις τους, όλα αυτά τα χρόνια, για τις διευθυντικές και τις άλλες θέσεις ευθύνης!

«Η κυβέρνηση δεν έχει στόχο να θίξει το δημόσιο & δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης»

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ Ποιος, Ποιον, Τι, Πώς και Γιατί;

1. Από την "ποιότητα" στην αποδόμηση του δημόσιου σχολείου

Είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει δημόσια σύζητηση για τα προβλήματα του Ελληνικού σχολείου που να μη θεωρεί ως αυτονόητο, ότι "η κακοδαιμονία του ελληνικού σχολείου είναι αποτέλεσμα της έλλειψης αξιολόγησης και ελέγχου των εκπαιδευτικών". Σ' όλες τις περιπτώσεις, επιστρατεύεται, βέβαια, η γλώσσα της "κρίσης" του σχολείου, η "πτώση του επιπέδου σπουδών", η "αναντιστοιχία πτυχίου και αγοράς εργασίας", η "σχολική αποτυχία", η "αδιαφορία των μαθητών" κ.λπ., έτσι ώστε μέσα από υπεραπλουστεύσεις να "λιπανθούν" στο "έδαφος" της κοινής γνώμης, ως αναγκαίες και επείγουσες οι επιλογές εκείνες που η υλοποίησή τους δεν αποτελεί παρά μεθόδευση αυτών που διακαώς επιθυμούν να ξεφύγουν από τον κατάλογο των υπευθύνων της εκπαιδευτικής κρίσης. Και η απάντηση στο "γόρδιο δεσμό" της κρίσης του σχολείου, δεν είναι παρά η μαγική λέξη "αξιολόγηση", που καλείται να διαδραματίσει πρωταρχικό ρόλο στην υπόθεση των εκπαιδευτικών αλλαγών.

"Η αξιολόγηση των δομών, των διαδικασιών και του προσωπικού έχουν ως στόχο την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την απόδοση κινήτρων στους εκπαιδευτικούς για συνεχή βελτίωση της θέσης τους, καθώς και για την ανάδειξη των καλών πρακτικών". (Θ. Παπαθεοδώρου, Υφυπουργός Παιδείας, "Ημερησία", 1- 9 - 2012).

Στο σχέδιο της προηγούμενης ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας για την "Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της Σχολικής Μονάδας - Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης", στο άρθρο 1 αναφέρεται: "Σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου (ΑΕΕ) είναι η βελτίωση και η

ποιοτική αναβάθμιση όλων των διαστάσεων και των παραγόντων της εκπαίδευτικής διαδικασίας. ... η ενίσχυση της συνεργασίας και της συμμετοχής μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας, ... με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου στο χώρο του σχολείου." Επίσης ότι "η αξιολόγηση αποτελεί μια διαδικασία κινητοποίησης όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής κοινότητας για την ανάπτυξη δράσεων με στόχο την βελτίωση της ποιότητας

της διδασκαλίας και της μάθησης, την ισόρροπη και ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, την ενίσχυση της ισότητας και την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, την καταπολέμηση των διακρίσεων και του αποκλεισμού και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία".

Αγιογραφικές διακηρύξεις, γενικολογίες που δεν έχουν απολύτως καμιά σχέση με την εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα. Οι κυβερνώντες επικαλούνται την ποιότητα, ενώ ταυτόχρονα με την πολιτική τους ... κατεδαφίζουν το δημόσιο σχολείο.

Φαροσαϊκά οι κυβερνώντες επικαλούνται την ποιότητα, ενώ με την πολιτική τους αποδομούν το δημόσιο σχολείο

Ποια ποιότητα θα φέρει η αξιολόγηση σε ένα δημόσιο σχολείο με απίστευτες ελλείψεις εκπαιδευτικών, με υποσιτιζόμενους μαθητές, κακοπληρωμένους εκπαιδευτικούς, χωρίς κρατική χρηματοδότηση που αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες και αδικίες; Την ώρα που οι συνταξιοδοτήσεις των εκπαιδευτικών ανέρχονται σε 5.000, οι προσλήψεις στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μόλις 225! Προ Μνημονίων οι προσλήψεις κυμαίνονταν από 6 έως 7 χιλιάδες. Ταυτόχρονα οι καταργήσεις σχολείων βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη. Με 1.100 περίπου σχολεία λιγότερα ξεκίνησε η σχολική χρονιά 2011/12 και έπειτα συνέχεια.

Όταν την προηγούμενη χρονιά υπήρξε καθυστέρηση παράδοσης των βιβλίων στους μαθητές για πάνω από 3 μήνες από την έναρξη της σχολικής χρονιάς. Όταν κλείνουν όλες οι υποστηρικτικές δομές όπως η ενισχυτική διδασκαλία, οι σχολικές βιβλιοθήκες, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού αλλά και κάθε άλλη υποστηρικτική υπηρεσία. Όταν με μια απόφαση κλείνουν εκατοντάδες σχολεία σε όλη τη χώρα, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε σε αύξηση των μαθητών ανά τμήμα, παραβλέποντας τα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω της αύξησης των αλλόγλωσσων μαθητών στις τάξεις, της επιχειρούμενης από την πολιτεία αλλαγής στις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας με την εφαρμογή ψηφιακής εκπαίδευσης (που απαιτεί μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα), αλλά και την ιδιομορφία της διάταξης του ελληνικού χώρου με εκατοντάδες νησιά και ορεινά χωριά, που με την κατάργηση τόσων σχολικών μονάδων, οδηγούν χιλιάδες μαθητές έξω από την εκπαίδευση. Αλήθεια, γιατί το Υπουργείο και οι εισαγγελίες δεν ενεργο-

ποιούν τις διατάξεις του νόμου για την υποχρεωτικότητα της 9χρονης εκπαίδευσης και προφασίζονται άγνοια για την όλο και αυξανόμενη μαθητική διαρροή; Όταν εξαθλίωνει τον εκπαιδευτικό και του ζητάει να εργαστεί με 580 ευρώ το μήνα, στις εσχατιές της χώρας, μακριά από το σπίτι του, χωρίς ελπίδα επανόδου του για τουλάχιστον 5 με 10 χρόνια.

Για το εκπαιδευτικό κίνημα, για τους εκπαιδευτικούς που παλέύουν κάθε μέρα μέσα στις αίθουσες διδασκαλίες και στους δρόμους του αγώνα, βελτίωση σημαίνει **να κατακτήσουμε μια**

εκπαίδευση που θα είναι **12χρονη, υποχρεωτική και ενιαία**, που θα συνεχίζεται σε ανώτατο επίπεδο με δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα ταξικής προέλευσης, εθνικότητας ή υπηκοότητας, χρώματος ή θρησκείας.

Μια εκπαίδευση που θα έχει στόχο την ανάπτυξη στους μαθητές της δυνατότητας να ερμηνεύσουν τον τρόπο λειτουργίας και τις αντιθέσεις στην εξέλιξη της φύσης και της κοινωνίας, να αποκτήσουν κριτικό πνεύμα και να γίνουν μαχητές της ζωής. Να τους δοθούν τα εφόδια για να κατακτήσουν στη συνέχεια τη δυνατότητα εξειδίκευσης και κατάρτισης σε όποιο τομέα τους ενδιαφέρει, να μπορούν δηλαδή να αντιμετωπίσουν τη ραγδαία εξέλιξη των επιστημών και των τεχνών για να μην καταλήξουν απασχολήσιμοι και αναλώσιμοι.

Σε αυτήν την προσπάθεια φυσικά πρέπει όλοι οι εκπαιδευτικοί να δώσουμε ό,τι καλύτερον μπορούμε, υπηρετώντας αυτόν το στόχο. Πρέπει να εμπνευστούμε, ιδιαίτερα τώρα που οι γέφυρες κόβονται και πρέπει να πάρουμε όλοι μαζί και ο καθένας μας προσωπικά τις αποφάσεις του. Με ποιον θα πάμε και ποιον θα αφήσουμε...

Την ίδια ώρα που τα σχολεία αδειάζουν από

Η αξιολόγηση δεν είναι μια «ουδέτερη» και «αντικειμενική» διαδικασία. Είναι μια διαδικασία ανταρχική και μοχλός ανατροπής των εργασιακών σχέσεων.

εκπαιδευτικούς, η χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων για την κάλυψη των λειτουργικών τους αναγκών περιορίζεται δραστικά και φορτώνεται στις πλάτες των γονιών.

Οι πεντερές κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση είναι χρόνια πληγή. Την τελευταία δεκαετεία (1995-2010), κυμαίνονται μεταξύ 3,14 και 3,61 % του ΑΕΠ. Πέρυσι στον προϋπολογισμό του 2011 σημειώθηκε μείωση - ρεκόρ και για πρώτη φορά το ποσοστό των δαπανών διαμορφώθηκε κάτω από το 3% του ΑΕΠ και συγκεκριμένα στο 2,96%. Ακόμα πιο δραματική είναι η φετινή μείωση των δαπανών στο 2,75% του ΑΕΠ. Συν τοις άλλοις όλα αυτά σημαίνουν οικονομική αφαίμαξη των οικογενειών και όχυνση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων, δηλαδή υψηλότερα εμπόδια για τα παιδιά από τις φτωχότερες τάξεις και στρώματα. Έτσι ανοίγονται διάπλατα οι δρόμοι της απομόρφωσης και της εγκατάλειψης του δημόσιου σχολείου.

Για τις κυβερνήσεις των μνημονίων και της υποταγής στην ΕΕ και στους διεθνείς τοκογλύφους "βελτίωση της εκπαίδευσης" σημαίνει να

στρέψουμε την εκπαίδευση με στόχο να δημιουργήσουμε νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας και στον ανταγωνισμό. Κατά τα σχέδιά τους χρειάζονται εργάτες απόλυτα εξειδικευ-

μένους σε συγκεκριμένα αντικείμενα, χωρίς ευρύτητα γνώσεων, ευέλικτους εργασιακά και αναλώσιμους, χωρίς δικαιώματα και χωρίς ταξική συνείδηση.

Αυτούς τους στόχους καλείται να υπηρετήσει ένα φτηνό σχολείο, ένα σύστημα που εξαναγκάζει ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών να στραφεί από τη γενική εκπαίδευση στην τεχνολογική (ετοιμάζουν ήδη τους νόμους - εργαλεία γι' αυτό), που περιορίζει το ποσοστό εισαγωγής στα ΑΕΙ της χώρας και που ενισχύει την ιδιωτική εκπαίδευση για λίγους κι εκλεκτούς. Παράλληλα ένα τέτοιο σχολείο θα στελεχώνεται από εκπαιδευτικούς που "η αποτελεσματικότητα" της δουλειάς τους σε αυτή την κατεύθυνση θα κρίνεται μέσω της αξιολόγησης.

2. Έννοια και στόχοι της αξιολόγησης:

Ποιος, ποιον, τι, πώς και γιατί.

α. Μηχανισμός ιδεολογικής χειραγώησης και συμμόρφωσης

Οι περισσότερες θεωρητικές προσεγγίσεις αναφέρονται στην "αξιολόγηση" ως έννοια "καθ' εαυτήν", πέρα και πάνω από ιστορικούς και κοινωνικούς προσδιορισμούς. "Οι πάντες αξιολογούν τους πάντες και τα πάντα" είναι η φράση που συμπυκνώνει ποικίλες ιδεαλιστικές προσεγγίσεις, που προβάλλουν την υπερ-κοινωνικότητα και την αιωνιότητα των αξιών. Η χρήση του όρου "αξιολόγηση" ενισχύει την πειστική δύναμη των υποστηρικτών της, αφού είναι κυρίαρχος ο μύθος για την ανάγκη μέτρησης της αξίας, με σκοπό την επιβράβευση των "αξιοτέρων". Απ' αυτήν την άποψη εξυπηρετεί διάφορες σκοπιμότητες: (α) Υποβάλλει σ' αυτόν που τη χρησιμοποιεί την ιδέα της αξιοκρατικής οργάνωσης της κοινωνίας, (β) Αδιόρατα και αποτελεσματικά οδηγεί στην αναγνώριση και αποδοχή της κοινω-

Η αξιολόγηση δεν μπορεί παρά να είναι ιεραρχική, συμμορφωτική, μηχανισμός ανατροπής εργασιακών δικαιωμάτων και κατάκτησεων.

νικής ανισότητας και ιεραρχίας.

Θεωρούμε ότι για να "μιλήσει" κανείς για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού πρέπει να απαντήσει σε ένα βασικό ερώτημα που συνοψίζεται σε λίγες λέξεις: **ποιος αξιολογεί, ποιον, πι, πώς και γιατί τον αξιολογεί.**

Η αξιολόγηση στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν είναι παρά μια τυπική μορφή κοινωνικού ελέγχου. Ο όρος κοινωνικός έλεγχος σημαίνει το σύνολο των διαδικασιών σ' ένα κοινωνικό σύστημα (κοινωνία, κοινωνικές ομάδες, οργανώσεις κ.λπ.) μέσω των οποίων εξασφαλίζεται η συμμόρφωση προς ορισμένα "πρότυπα" δραστηριότητας. Η φύση του κοινωνικού έλεγχου είναι πάντα ταξική. Ο κοινωνικός έλεγχος που ασκούν οι εκμεταλλεύτριες τάξεις και το κράτος αποβλέπει στη διατήρηση του υπάρχοντος εκμεταλλευτικού συστήματος.

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού ή/και του εκπαιδευτικού έργου είναι ο βασικός μηχανισμός άσκησης τυπικού κοινωνικού ελέγχου στο ζωντανό στοιχείο της εκπαίδευσης, στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Η αξιολόγηση έχει ως βασικό σκοπό να ελέγχει αν και κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί εξυπηρετούν και υπηρετούν το βασικό σκοπό της εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, η αξιολόγηση είναι ο μηχανισμός επιτήρησης των εκπαιδευτικών από την πλευρά του κράτους. **Είναι ο μηχανισμός που διασφαλίζει ότι ο εκπαιδευτικός εργάζεται στο "πνεύμα" και το "γράμμα" του σχολείου ως ιδεολογικού και κατανεμητικού μηχανισμού του κράτους.** Συνεπώς, η σχεδιαζόμενη διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών καταλήγει να είναι στα συγκεκριμένα σχολικά πλαίσια ένα μέσο πίεσης και ελέγχου του τρόπου εργασίας και λειτουργίας τους. Με άλλα λόγια, η αξιολό-

γηση έρχεται να μετρήσει και συνεπώς να επιβάλει την εξυπηρέτηση των βασικών σκοπών της εκπαίδευσης, και συνακόλουθα των λειτουργιών του σχολείου, όσον αφορά το ρόλο των εκπαιδευτικών.

Σε ένα συγκεντρωτικό ή "αποκεντρωμένα" συγκεντρωτικό και αυστηρά ιεραρχικό αστικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν υπάρχει "κακή" ή "καλή" αξιολόγηση, αξιολόγηση που "βοηθάει" και αξιολόγηση που "δε βοηθάει". Δεν μπορεί παρά να είναι ιεραρχική, συμμορφωτική, να συμπικνώνει την ανισότητα και την αυταρχική επιβολή των κυρίαρχων τάξεων και στρωμάτων. Συνιστά κεντρικό μηχανισμό της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και είναι σήμερα ένα από τα σημαντικότερα διακυβεύματα στην εκπαίδευση.

β. Μηχανισμός ανατροπής εργασιακών σχέσεων. Κατάργηση μονιμότητας - απολύσεις.

Παράλληλα, η "αξιολόγηση" εξακολουθεί ν' αποτελεί κεντρικό μηχανισμό για την άσκηση ενός τεχνογραφειοκρατικού ελέγχου πάνω στο εκπαιδευτικό σύστημα και αντιστοιχεί με το νέο μοντέλο εργασιακών σχέσεων, το μοντέλο της ευελικτης και ανασφαλούς εργασίας, που είναι απόρροια της αποδόμησης του "κράτους - πρόνοιας" και την επιστροφή σε μεσαιωνικού τύπου ρυθμίσεις για τα εισόδημα, τη σύνταξη,

Η αξιολόγηση αποτελεί σημαντικό μοχλό της αντιδραστικής αναδιάρθρωσης του σχολείου με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς.

Οδηγεί στην κατηγοριοποίηση και τον ανταγωνισμό.

τις εργασιακές σχέσεις, την πλήρη καταστροφή όλων των εργατολαϊκών κατακτήσεων του εικοστού αιώνα, πράγμα που επιχειρείται τώρα στη χώρα μας με τα αλλεπάλληλα Μνημόνια και την πολιτική κυβέρνησης - Ε.Ε - ΔΝΤ.

Οι αποδοχές των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ήταν πριν τις περικοπές πολύ χαμηλότερες από το μέσο όρο του αντίστοιχου μισθού στην Ε.Ε. Και οι περικοπές έχουν μειώσει τους μισθούς μέχρι και 40%! Χιλιάδες νέοι εκπαιδευτικοί αμειβονται από 300 έως 650 ευρώ! Η συρρίκνωση των πενιχρών αποδοχών των εκπαιδευτικών κάτω από τα όρια της φτώχειας είναι μια θλιβερή πραγματικότητα που υπονομεύει και τον παιδαγωγικό τους ρόλο. Σε καθεστώς μνημονίων, η αξιολόγηση μόνο ως διαδικασία νομιμοποίησης απολύσεων, εφεδρείας και βαθμολογικής μισθολογικής στασιμότητας των εκπαιδευτικών μπορεί να λειτουργήσει. Είναι δηλαδή ο κεντρικός μηχανισμός για την υπονόμευση της μονιμότητας, την τρομοκράτηση και τις μαζικές απολύσεις.

Πάνω από 150.000 δημόσιοι υπάλληλοι θα οδηγηθούν στην έξοδο μέχρι το 2015. Αυτό έχει ήδη συμφωνηθεί και υπογραφεί από τις ελληνικές κυβερνήσεις με την Τρόικα και την Ε.Ε. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των Δ.Υ. Άρα είναι άμεσα αναμενόμενη η διαδικασία απόλυσης εκπαιδευτικών. Όποιος δεν το κατανοεί αυτό, εθελοτυφλεί. Ήδη έχουν σταματήσει οι διορισμοί. Ήδη έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες μέσω του μισθολογίου για την αντικατάσταση των παλιών "υψηλά" αμειβομένων εργαζομένων των 1200 ευρώ το μήνα (!), με νέους των 580. Ήδη έχουν μπει στη διαδικασία κατάργησης σχολικών μονάδων, ήδη καταργούν αρκετές ειδικότητες διδασκόντων ή τις περιορίζουν. Ήδη έχουν αποφασίσει την αύξηση του διδακτικού ωραρίου των εκπαιδευτικών. Όλα αυτά οδηγούν με μαθηματικό ακρί-

βεια στο συμπέρασμα ότι οι απολύσεις εκπαιδευτικών είναι ante portas! Βασικό εργαλείο σε αυτή τη διαδικασία θα είναι η αξιολόγηση.

γ. Κεντρικός μηχανισμός του αστικού σχολείου

Οι μηχανισμοί ελέγχου μαθητών και εκπαιδευτικών ή η αξιολόγηση, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται, δε λειτουργούν αυτόνομα, αλλά συνδέονται και προσδιορίζονται από το υφιστάμενο εκπαιδευτικό και κοινωνικό σύστημα. Με άλλα λόγια, η κατ' ευφημισμόν αξιολόγηση αποτελεί το μέσο για να επιτελέσει το σχολείο το διπλό του ρόλο: (a) τη διευρυμένη αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων και (β) την εγχάραξη της κυριαρχης ιδεολογίας.

Από το όλο εγχείρημα της εξωτερικής, αλλά και της λεγόμενης "βελτιωτικής αξιολόγησης / αυτοαξιολόγησης" αποουσιάζουν δύο βασικά στοιχεία προβληματισμού: ότι το σχολείο δε λειτουργεί για το "κοινό καλό" αλλά στον καπιταλισμό έχει μια έντονη επιλεκτική λειτουργία, άρα είναι δεδομένο εκ των προτέρων ότι "δεν μπορούν να πάνε όλοι καλά στο σχολείο" και ότι η σχολική γνώση δεν είναι "ουδέτερη", καθώς εγγράφει συγκεκριμένες ιδεολογικές επιλογές των πολιτικά κυριαρχων ομάδων και τάξεων. Από τη συζήτηση της αυτοαξιολόγησης εξοβελίζεται το ερώτημα του "ποιος έχει την εξουσία" στην εκπαίδευση και την κοινωνία, ποιος καθορίζει τα αναλυτικά προγράμματα και τα βιβλία, ποιος οργανώνει τις εξετάσεις, ποιος φτιάχνει την εκπαιδευτική νομοθεσία, ποια είναι η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε όλα αυτά κλπ.

Η βίαιη αναδιάρθρωση του κράτους και της εκπαιδευσης έχει ως βασικά της όπλα την αξιολόγηση, τον μετασχηματισμό του ρόλου της διοίκησης και την αλλαγή του τρόπου χρηματοδότησης των διαφόρων δημόσιων οργανισμών.

Η αξιολόγηση κατηγοριοποιεί τα σχολεία σε «πετυχημένα» και «αποτυχημένα» με αγοραία κριτήρια

3. Η αξιολόγηση ως μηχανισμός του "σχολείου της αγοράς"

Από το 1994, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου έχει ξεκινήσει τις προσπάθειες ένταξης των εκπαιδευτικών υπηρεσιών στο διεθνές εμπόριο. Όλα δείχνουν ότι υπάρχει μια τεράστια αναπτυσσόμενη και μη πλήρως αξιοποιημένη -από το κεφάλαιο και τις πολυεθνικές- αγορά "εκπαιδευτικών υπηρεσιών" που πρέπει σύντομα να αξιοποιηθεί. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών είναι η διαδικασία κλειδί για την εμπορευματοποίησή τους. Αγορά και εμπορευματική παραγωγή

δεν είναι μόνο σύγκριση τιμών, είναι και σύγκριση ποιοτήτων. Γι' αυτό και η αξιολόγηση σήμερα είναι οργανικά δεμένη με την εμπορευματοποίηση και την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης.

Στα πλαίσια του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ αλλάζει συνολικά η αντίληψη για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό οργανισμό και το ρόλο του. Η θεώρησή του είναι ίδια μ' αυτή της καπιταλιστικής επιχείρησης, με την έμφαση να δίνεται στα αποτελέσματα και την απόδοση, με βάση τους στόχους και τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων από την εκπαίδευση. Σε αυτή τη θεσμική διάρθρωση, το κεντρικό κράτος προσδιορίζει τους γενικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος και αξιολογεί και κατηγοριοποιεί τα σχολεία σε "πετυχημένα" και "αποτυχημένα", έτσι ώστε να διασφαλίσει την επιλογή από πληροφο-

ρημένους γονείς και μ' αυτό τον τρόπο να προσανατολίσει τη δημόσια χρηματοδότηση προς την "υψηλή εκπαίδευτική απόδοση". Από εκεί και πέρα είναι ευθύνη των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών ή των ίδιων των σχολικών μονάδων το πώς θα πετύχουν αυτούς τους κεντρικά επιβαλλόμενους στόχους μάθησης. Συνεπώς, τα σχολεία ανταγωνίζονται μεταξύ τους τόσο ως προς το βαθμό συμμόρφωσής τους προς τους κρατικούς ορισμούς της "αποτελεσματικής εκπαίδευσης", όσο και ως προς την ικανότητά τους να διατηρήσουν το επίπεδο των σχολικών τους εγγραφών.

Το σκηνικό αυτό συμπληρώνει ένα θεσμοθετημένο σε εθνικό επίπεδο σύστημα αξιολόγησης και κατάταξης των σχολείων, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια - στόχους. Ο βαθμός ανταπόκρισης των σχολείων στα συγκεκριμένα αυτά κριτήρια τα τοποθετεί σε ιεραρχική κλίμακα και οδηγεί στο διαχωρισμό τους σε "καλά" και "κακά". Με βάση τη συγκεκριμένη θέση κατάταξης που αποκτούν τα σχολεία παίρνουν και την ανάλογη χρηματοδότηση. Παράλληλα η μισθοδοσία των εκπαιδευτικών συνδέεται με τα αποτελέσματα των εξετάσεων.

4. Η αξιολόγηση και το νέο μισθολόγιο

Από το 1982 που καταργήθηκε ο θεσμός του επιθεωρητή και αντικαταστάθηκε με αυτόν του Σχολικού Συμβούλου, έχουν ψηφιστεί 6 νόμοι (1304/82, 1566/85, 2043/92, 2525/97, 2986/2002, 3848/2010) και έχουν εκδοθεί μερικά Προεδρικά Διατάγματα με αναφορές στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Δεν εφαρμόστηκε ποτέ τίποτα, εκτός από τον τελευταίο νόμο του 2010 όπου η αυτο-αξιολόγηση της σχολικής μονάδας βρίσκεται σε πιλοτική φάση. Αξίζει να θυμίσουμε ότι ακόμα και όταν η ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών είχε μετεξελί-

Με την αξιολόγηση η ζωντανή εκπαιδευτική πράξη από σύνθετη λειτουργία μετατρέπεται σε άρθροισμα μετοχισμών πράξεων συμπεριφορών και σχέσεων.

χτεί με προηγούμενους νόμους σε "αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου" αυτή δεν έτυχε εφαρμογής. Με τον πρόσφατο νόμο (4024/11) για το μισθολόγιο - βαθμολόγιο, με τον οποίο επιβάλλεται η οικονομική εξαθλίωση των εργαζομένων του Δημοσίου, εισάγεται ως βασικότερη παράμετρος της μισθολογικής και βαθμολογικής εξέλιξης των υπαλλήλων η αξιολόγηση.

Πρόκειται για ένα μισθολόγιο-φτωχολόγιο με μειώσεις που στους εκπαιδευτικούς ξεπερνούν ακόμα και το 40%. Βαθμολόγιο που συνδέει ξανά μετά από πολλά χρόνια το μισθό με το βαθμό και την εκπλήρωση των "στόχων" κάθε υπηρεσίας και μια σκληρή αξιολόγηση - χειραγώγηση. Ακόμα, όμως, και αν περάσει κάποιος αυτούς τους σκοπέλους θα συναντήσει το φραγμό των ποσοστόσεων από τον ένα βαθμό στον άλλο, αφού ανεξάρτητα από το αξιολογικό αποτέλεσμα, από βαθμό σε βαθμό θα περνάει ένα ποσοστό που κλιμακούμενο από 60% στις πρώτες βαθμίδες θα καταλήγει στο 12% του συνόλου των εκπαιδευτικών που θα φτάνει στον Α' βαθμό. Για τους υπόλοιπους προβλέπεται μισθολογική καθήλωση και πολύ πιθανόν απόλυτη. Ο νέος Υπουργός Παιδείας, Κ. Αρβανιτόπουλος, εκμεταλλευόμενος τις ψευδαισθήσεις και τα μυθεύματα περί αξιοκρατίας διατυπωνίζει: "οι καλοί θα προχωρούν, ενώ οι μέτριοι θα μένουν στάσιμοι" ("Η Καθημερινή" 26 - 8 - 2012).

5. Οι στρατηγικές επιλογές του κεφαλαίου για το δημόσιο τομέα

α. Ένας κατά πολύ μικρότερος σε μέγεθος δημόσιος τομέας, φθηνότερος, με εικhwόρηση πολλών λειτουργών του στο ιδιωτικό κεφάλαιο, με την εξάλειψη και των τελευταίων υπολειμμάτων του υποτοπώδους κράτους πρόνοιας που υπήρξε στην Ελλάδα.

β. Η διαμόρφωση ενός πειθαρχημένου εργατικού δυναμικού, ιδεολογικά και πολιτικά υποταγμένου στις απαρτίσεις της κρατικής εξουσίας, το οποίο, αν καταφέρει να ξεφύγει από τη μέγγενη της εργασιακής εφεδρείας και

των απολύσεων, θα βρίσκεται κάτω από ένα μόνιμο καθεστώς φτώχειας, εργασιακής περιπλάνησης και εργασιακού αυταρχισμού.

Σε καθεστώς μνημονίων, η αξιολόγηση κυρίως ως διαδικασία νομιμοποίησης απολύσεων και στασιμότητας των εκπαιδευτικών μπορεί να λειτουργήσει. Σε αυτό το κράτος των περικοπών, των συγχωνεύσεων και της ιδιωτικοποίησης, η αξιολόγηση είναι ο κεντρικός μηχανισμός για την υπονόμευση της μονιμότητας, την τρομοκράτηση των εργαζομένων και την προοπτική των μαζικών απολύσεων.

6. Καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις και μοντέλα αξιολόγησης

Τα νέα διαχειριστικά καθεστώτα ρύθμισης των εκπαιδευτικών συστημάτων οδηγούν

α) σε έναν "αποκεντρωμένο - συγκεντρωτισμό", με τους δήμους και τις τοπικές επιχειρήσεις ως χορηγούς και τη βαθμία αια μείωση των κρατικών δαπανών,

β) στην κοινωνική διαφοροποίηση και ιεράρχηση των σχολείων και των μαθητών τους,

γ) στην επανεπικύρωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων ως το φυσικό αποτέλεσμα των "υπερ-ταξικών" εκπαιδευτικών επιπέδων και των διαφοροποιημένων ατομικών μορφωτικών επιλογών, και

δ) στη δημιουργία έντονα ανταγωνιστικών σχέσεων και την επιβολή συστηματικών πιέσεων σε κάθε φορέα που εμπλέκεται στην εκπαιδευτική διαδικασία, με στόχο την αποδοχή της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής και τον περιορισμό οποιασδήποτε μορφής πολιτικής αντίθεσης και κριτικής.

Η αξιολόγηση τιμωρεί τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς με βάση τις επιδόσεις των μαθητών

• Η μεταρρύθμιση του 1988 στην Αγγλία (Education Reform Act-ERA), αποτέλεσμα της πολιτικής συμμαχίας νεοσυνηπρητικών και νεοφιλελύθερων εκπαιδευτικών δυνάμεων, επέφερε τη μεγάλη τομή στην αγγλική εκπαίδευση. Ειδικότερα, η μεταρρύθμιση του 1988 καθιέρωσε την ανοικτή εγγραφή και την επιτόπια διαχείριση των σχολείων (local management of schools), αλλαγές που στόχευαν στη δημιουργία μιας σχολικής αγοράς, στο πλαίσιο της οποίας οι σχολικές μονάδες λειτουργούν πλέον κατά κάποιο τρόπο ως αυτόνομες επιχειρηματικές μονάδες, με ενισχυμένη διοικητική αυτοτέλεια. Πολιτική που τιμωρεί γενικά τα σχολεία που βρίσκονται σε περιοχές υψηλής ανεργίας ή τοποθετούνται σε περιοχές με οξυμένα κοινωνικά προβλήματα. Σημαντικό ρόλο παίζουν οι τυποποιημένες εξεταστικές δοκιμασίες των μαθητών σε συγκεκριμένα σημεία της εκπαίδευσής τους, οι οποίες αποτελούν και τη βάση της αξιολόγησης των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών.

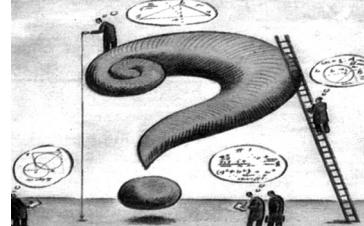
Τα παιδιά της εργατικής τάξης στο σύστημα των σχολικών αγορών αποτελούν στην πραγματικότητα πρόβλημα για τα σχολεία, τόσο γιατί είναι πιο πιθανόν να αποτύχουν, με συνέπεια η σχολική μονάδα να βρεθεί σε καθεστώς αρνητικής αξιολόγησης από το κράτος, όσο και γιατί η εκπαίδευσή τους συχνά κοστίζει περισσότερο, καθώς συνοδεύεται από ένα σύνολο αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών δράσεων και επιπρόσθετου εκπαιδευτικού προσωπικού, που απορροφούν ένα μεγάλο μέρος του σχολικού προϋπολογισμού σε συνθήκες περιορισμένων πόρων και ενδεχόμενα χαμηλών εγγραφών. Άρα δεν οδηγούμαστε σε μια γενίκευση των "αποτελεσματικών μορφών εκπαίδευσης" και των "πετυχημένων" σχολείων, διαμέσου του αόρατου χεριού της αγοράς, αλλά στην **ταξική κατηγοριοποίηση των σχολικών μονάδων και των μαθητών** που τις παρακολουθούν και παράλληλα στη μεταφορά πόρων και εκπαιδευτικού προσωπικού από τα σχολεία εργατικών περιοχών προς αντίστοιχα αστικών ή

μεσοαστικών. Έτσι, ένας μεγάλος αριθμός σχολείων υιοθετεί ως συνέπεια μια στρατηγική που ονομάζουν **"στρατηγική αφρόκρεμας"**, όπου τα σχολεία επιζητούν να επιλέξουν τα πιο "ικανά" παιδιά, τα οποία κατά πλειοψηφία είναι λευκά και μεσοαστικής προέλευσης, γιατί θεωρούν ότι αυτά τα παιδιά έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να πετύχουν. Αντίστοιχα, τα παιδιά της εργατικής τάξης περιορίζονται σε σχολεία υποχρηματοδοτούμενα, με ελλιπή εκπαιδευτικό προσωπικό και με το σήγμα της "αποτυχίας", η οποία μετατοπίζεται στα ίδια τα παιδιά, στους γονείς τους και στο εκπαιδευτικό προσωπικό αυτών των σχολείων.

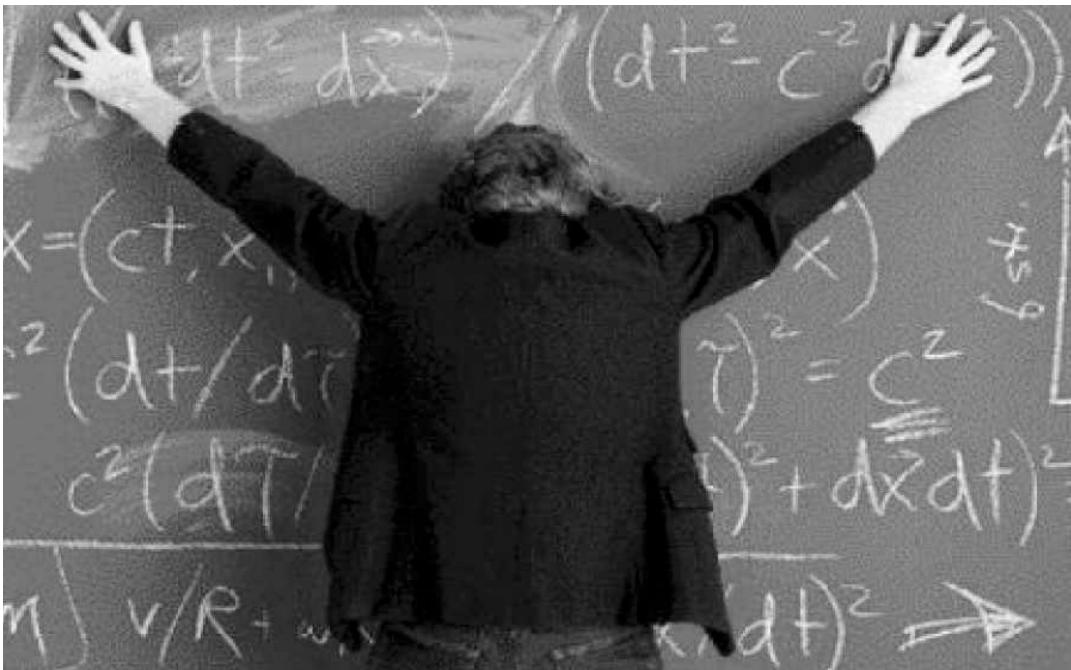
Η σχολική επιλογή αποτελεί συνεπώς ένα σημαντικό παράγοντα για την ενίσχυση των ταξικών και φυλετικών διαιρέσεων και ανισοτήτων, οδηγώντας στην κάθετη ιεράρχηση των σχολείων και των μαθητών τους, διαμορφώνο-

Η αξιολόγηση επιδιώκει την ταξική κατηγοριοποίηση των μαθητών και των σχολείων

ντας την ίδια στιγμή ένα συγκεκριμένο αξιακό σύστημα για τη λειτουργία των σχολείων, που βασίζεται σε μια σειρά συγκεκριμένων ταξικών και φυλετικών αξιολογήσεων, σχετικά με το ποιος έχει αξία για το εκπαιδευτικό σύστημα

λά και σε μια αντίστοιχη οριζόντια διαφοροποίηση στο εσωτερικό κάθε σχολικής μονάδας, όπου τα παιδιά διαχωρίζονται σε διαφορετικές ομάδες ικανότητας, στις οποίες δίνεται διαφορετική προσοχή και ενδιαφέρον από το κάθε σχολείο.

και σε ποιον θα πρέπει να μετατοπιστεί το ενδιαφέρον, οι πόροι και η προσοχή του. Δημιουργείται μια πραγματικότητα που η Sharon Gewirtz έχει ονομάσει **εμπορευματοποίηση των παιδιών** στο πεδίο του σχολείου.

Οι μόνιμοι σχολικοί αποκλεισμοί και το σκασιαρχείο αποδεικνύουν, στην περίπτωση της Βρετανίας, ότι οι αγορές έχουν καταστροφικές συνέπειες για ένα μεγάλο αριθμό νέων ανθρώπων που θεωρούνται περιπτοί από ένα σύστημα που βασίζεται στον άκρατο ανταγωνισμό και την εξατομίκευση των ευθυνών για τη μορφωτική ανισότητα. Η πίεση του ανταγωνισμού και το ιδιαίτερα αυστηρό πλαίσιο ελέγχου και τυποποίησης του αγγλικού εκπαιδευτικού συστήματος οδηγεί όχι μόνο στην κάθετη ιεράρχηση των σχολείων σε "πετυχημένα και αποτυχημένα", αλ-

- Το "επιτυχημένο" φιλανδικό σχολικό μοντέλο αφορά το 50% του μαθητικού πληθυσμού. Το υπόλοιπο 50% πετιέται από πολύ νωρίς στα αντίστοιχα φιλανδικά ΤΕΕ και ούτε υψηλές επιδόσεις έχει, ούτε κάποια προοπτική, πέρα από το να αποτελέσει ένα ευλύγιστο εργατικό δυναμικό από πολύ νωρίς. Άλλα ακόμα και το "καλό" 50% κατηγοριοποιείται και ταξινομείται αναλόγως. Στα πλαίσια της αξιολόγησης και της επιλογής των σχολείων από τους γονείς έχουν ιδρυθεί τα Πρότυπα σχολεία ή σχολεία Αριστείας για τους μαθητές με υψηλές επιδόσεις. Ακόμη και το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας της Φιλανδίας διαφημίζει στην ιστοσελίδα του τα "καλά" σχολεία του Ελσίνκι και αναφέρει και σαν "κακά" τα σχολεία διαφόρων μικρότερων πόλεων.

Όταν τα σχολεία δεν είναι «καλά»: ή κλείνουν ή απολύται το 50% των προσωπικού (Συνταγή Ομπάμα)

Οι αντιδραστικές αλλαγές που προωθεί ο Ομπάμα στις Η.Π.Α.

Πριν δυο περίπου χρόνια (16/3/2010) δημοσιεύθηκε στη The Guardian ένα άρθρο του Νίαλ Στάνειτζ που παρουσιάζει -επιδοκιμάζοντας- τις αλλαγές που επιχειρεί ο Μπάρακ Ομπάμα στην εκπαίδευση των ΗΠΑ. (Obama knows teachers must try harder: Ο Ομπάμα έχει συνειδητοποιήσει πως οι δάσκαλοι πρέπει να δουλέψουν περισσότερο). Το 41 σελίδων κείμενο καλείται να αντικαταστήσει το νόμο "κανένα παιδί να μη μείνει πίσω" (NCLB), που ψήφισε το 2002 ο Μπους και άφησε πίσω του αγράμματα παιδιά, κλειστά σχολεία, απολυμένους εκπαιδευτικούς και παιδεία σε συσκευασία κουπονιών και "μετρήσιμων στόχων". Ο Ομπάμα προχώρησε παραπέρα. Μερικές από τις αλλαγές: Αντί π.χ. της διαδικασίας δημόσιας αξιολόγησης των σχολείων, με βάση αποκλειστικά τον έλεγχο στις επιδόσεις των μαθητών του στη γλώσσα και τα μαθηματικά, προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να αξιολογούνται και με άλλα κριτήρια, όπως π.χ. η άνοδος της συχνότητας της παρουσίας των μαθητών στα μαθήματα ή η αύξηση των ποσοστών επιτυχούς τους αποφοίτησης. Πώς αντιμετωπίζονται τα σχολεία που δεν έχουν καλά αποτελέσματα; Ο Ομπάμα το λειτ καθαρά: με πλήρες κλείσιμό τους ή με απόλυτη τουλάχιστο του 50% του διδακτικού προσωπικού. Παράλληλα επιχειρεί να επεκτείνει τα λεγόμενα "καταστατικά σχολεία" (σχολεία που χρηματοδοτούνται από το κράτος, αλλά λειτουργούν με ιδιωτικοϊκονομικά κριτήρια, επιλέγοντας εντελώς ελεύθερα το προσωπικό τους).

«Μάθε παιδί μου γράμματα, αλλιώς θα με απολύσουν» (ΤΑ ΝΕΑ 07/03/2012)

Πόλεμος στη Νέα Υόρκη για τη δημοσίευση της λίστας αξιολόγησης των δασκάλων, Επιμέλεια: Κίττυ Ξενάκη

"Όνομα, επώνυμο, το σχολείο όπου διδάσκουν και τη βαθμολογία που συγκέντρωσαν: όλα αυτά τα στοιχεία περιλαμβάνουν οι πίνακες αξιολόγησης των 18.000 και πλέον δασκάλων και καθηγητών στα δημόσια σχολεία που δημοσίευσε ο Δήμος Νέας Υόρκης. Δεν το έκανε οικειοθελώς, του το επέβαλε δικαστική εντολή. Το σύστημα βαθμολόγησης των καθηγητών στα δημόσια σχολεία της Νέας Υόρκης μετρά αρκετά χρόνια ζωής, το εμπνεύστηκε το τοπικό υπουργείο Παιδείας προκειμένου να καθορίζει το επίπεδο του μισθού κάθε εκπαιδευτικού, αν θα αποκτήσει μόνιμη θέση ή αν, αντιθέτως, θα απολυθεί. Βασίζεται στη βαθμολογία που λαμβάνουν οι μαθητές σε δύο εξετάσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται στο τέλος της σχολικής χρονιάς, η μία στον τομέα των μαθηματικών και η άλλη σε εκείνον της κατανόησης κειμένου" ..

«Δωροδοκούν με χρήματα μαθητές δημοτικού για να παρακολουθούν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και το σχολείο να βελτιώσει τις συνολικές του επιδόσεις στις γενικές εξετάσεις!»

Δημοτικό σχολείο στο Λέστερ της Βρετανίας "δωροδοκεί" μικρούς μαθητές προκειμένου αυτοί να παρακολουθούν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και το σχολείο να βελτιώσει τις συνολικές του επιδόσεις στις γενικές εξετάσεις! Η διεύθυνση του σχολείου δίνει σε κάθε μαθητή που θα επιλέξει να κάνει ένα επιπλέον μάθημα διάρκειας 45 λεπτών, μία λίρα την ημέρα, δηλαδή κάτι περισσότερο από ένα ευρώ. Τον περασμένο χρόνο οι συνολικές επιδόσεις του συγκεκριμένου σχολείου στις γενικές εξετάσεις ήταν κάτω από τον εθνικό μέσο όρο της Βρετανίας, με αποτέλεσμα η διεύθυνσή του να υιοθετήσει αυτή την παράδοξη πολιτική επιβράβευσης. "Μέχρι στιγμής νέα μέθοδος λειτουργεί, αφού τα δύο τρίτα των δεκάχρονων μαθητών παρακολουθούν τα μαθήματα" λέει ο διευθυντής του σχολείου, Πίτερ Γουντ. Και προσθέτει: "Το βλέπουμε ως μία επιπλέον προτροπή για τα παιδιά, να έρχονται και να ξεκινούν τα μαθήματά τους νωρίτερα. Τους μιλάμε και για την αγορά εργασίας, τους βοηθάμε να έχουν φιλοδοξίες. Το μικρό χρηματικό ποσό που τους προσφέρουμε είναι μία επιβράβευση για τη σκληρή τους δουλειά" (tovima.gr, 9/3/2011).]

Σύμφωνα με το νέο φιλελεύθερο δόγμα η επιχείρηση διατάξει και η εκπαίδευση πρέπει να συμορφώνεται.

7. Το "Νέο Σχολείο" - Το Σχολείο της αγοράς

Από τη δεκαετία του 1990 η κυρίαρχη πολιτική στην εκπαίδευση επιδιώκει την ευθυγράμμισή της στα νέα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στόχος η διαμόρφωση του ευέλικτου, "αποκεντρωμένου" σχολείου της αγοράς, που οικοδομείται πάνω στα ερείπια του σημερινού δημόσιου σχολείου. Οι κυρίαρχες δυνάμεις προβάλλουν ένα μοντέλο σύμφωνα με το οποίο η επιχείρηση διατάξει και η εκπαίδευση πρέπει να συμμορφώνεται. Γενικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να "μεταρρυθμίζεται" έτσι που να συμμορφώνεται με τους κανόνες της αγοράς. Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο γίνεται όλο και πιο ορατή η ενεργή συμμετοχή και παρέμβαση των επιχειρήσεων στην εκπαίδευτική διαδικασία που επιχειρείται να προσδεθεί στο άρμα τους.

Την περίοδο αυτή η ελληνική δημόσια εκπαίδευση δέχεται αλλεπάλληλα πλήγματα. Η επίθεση, όπως και στην υπόλοιπη κοινωνία, είναι στρατηγικού χαρακτήρα και στοχεύει στην αλλαγή των αρχών λειτουργίας της ελληνικής εκπαίδευσης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μεταπολεμικά. Τα όποια υπολείμματα κοινωνικών κατακτήσεων υπάρχουν σήμερα στην εκπαίδευση εκφράζουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα μιας άλλης εποχής και έναν διαφορετικό συσχετισμό κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων από το σημερινό. Όταν υπάρχει η ανάγκη χρηματοδότησης κοινωνικών αναγκών η νεοφιλελεύθερη μυθολογία κάνει λόγο για σπαταλο κράτος που πρέπει να σταματήσει να υπάρχει. Ως σπατάλη κατανοούνται σήμερα και οι ελάχιστες δαπάνες για την εκπαίδευση. Οι σημερινές προωθούμενες βάρβαρες μεταρρυθμίσεις εμπινέονται κυρίως από τη συνθήκη της Λισαβόνας, τη Μπολόνια και τις κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ.

Αν αυτές οι αλλαγές συντελεστούν το αποτέλεσμα θα είναι ένα σχολείο που από άποψη υλικοτεχνικών υποδομών θα θυμίζει τη δεκαετία του '60. Ένα εντελώς υποτυπώδες σχολικό δίκτυο για την επαρχία, το οποίο θα έχει ως á-

μεση και σοβαρή συνέπεια την αύξηση της σχολικής διαρροής και από την άλλη δημιουργία σχολείων - μαμούθ που θα λειτουργούν ως αποθήκες ψυχών για μαθητές και εκπαιδευτικούς.

Στόχος όλων των -μνημονιακών ιδιαίτερα, αλλά και των προηγούμενων αστικών- κυβερνήσεων, ιδιαίτερα μετά την υπαγωγή της Ελλάδας στο Δ.Ν.Τ., είναι η συνεχής μείωση των κρατικών δαπανών για την εκπαίδευση και η μετάθεση του κόστους λειτουργίας των σχολικών μονάδων στους δήμους και ουσιαστικά στους εργαζόμενους, με την επιβολή τοπικής φορολογίας και εν τέλει η διείσδυση εταιριών - χορηγών. Αυτό είναι το φτηνό και ευέλικτο σχολείο της αγοράς. Αυτό είναι το επιχειρηματικό σχολείο των "κουπονιών", έρμαιο της αγοράς, που λειτουργεί με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

Μακροπρόθεσμα τ' αποτελέσματα θα είναι ο μαρασμός και το κλείσιμο πολλών σχολείων, κυρίως των αγροτικών περιοχών, αφού οι κοινότητες και οι μικρότεροι δήμοι δε θα μπορούν ν' αντεπεξέλθουν στα έξοδα λειτουργίας τους, την ώρα που οι ποικιλώνυμοι "τοπικοί παράγοντες" θα ενδιαφέρονται για τη βιτρίνα τους, τα "καλά" σχολεία της περιοχής. Ανάλογα προβλήματα θ' αντιμετωπίσουν και πολλά σχολεία των αστικών κέντρων, ιδιαίτερα των υποβαθμισμένων περιοχών, που θα εξελιχθούν σε σχο-

λεία αλλοδαπών μεταναστών και φτωχών Ελήνων, κατά τα πρότυπα των ΗΠΑ, της μητρόπολης του καπιταλισμού.

Πάνω στα ερείπια του ενιαίου δημόσιου σχολείου οικοδομείται η διαφοροποίηση κάθε σχολείου και ο ταξικός διαχωρισμός τους. Με "δούρειο ίππο" την Ευέλικτη Ζώνη για το Δημοτικό Σχολείο και τις Ελεύθερες Ζώνες στο Γυμνάσιο, δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις και τους δήμους να διαμορφώνουν το 1/3 του προγράμματος σε κάθε σχολείο χωριστά. Επιπλέον, η τοποθέτηση οικονομικού διευθυντή-μάνατζερ δείχνει το άνοιγμα του σχολείου σε επιχειρηματικές δραστηριότητες και τη διαπλοκή του με την "ελεύθερη" αγορά.

"Η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης" εξαγγέλλεται ως ένας βασικός στόχος του "νέου σχολείου". Σ' αυτή την

κεντρωμένο" σχολείο εμπλέκεται άμεσα στη διαμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων, στον εκσυγχρονισμό των μέσων δίδασκαλίας και στην αξιολόγηση σχολείων και εκπαιδευτικών. Επιδιώκεται έτσι να διαμορφωθεί ένας τύπος ανθρώπου και, κυρίως, εργαζομένου που πρέπει να είναι ευέλικτος και προσαρμόσιμος στις αλλαγές στην αγορά εργασίας και κυρίως παραγωγικός και πειθήνιος. Το "νέο σχολείο" προκρίνει στη θέση της μόρφωσης και της ολοκληρωμένης γνώσης την εκμάθηση δεξιοτήτων, τη συσσώρευση πληροφοριών και ασπόνδυλες γνώσεις.

Το "νέο Λύκειο" είναι μια παραλλαγή του παλιού Κλασικού - Πρακτικού με στοιχεία δεσμών και του Εθνικού Απολυτηρίου που είχε εξαγγελθεί την περίοδο 2005/6. Ουσιαστικά έχουμε μια αναδιάταξη του ωρολογίου προγράμματος η οποία εξυπηρετεί το νέο σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Απαξιώνουν τη γενική παιδεία. Αν μέχρι σήμερα τον αποκλειστικό στόχο της προετοιμασίας των μαθητών για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τον είχε η Γ' λυκείου, τώρα θα είναι στόχος όλων των τάξεων του λυκείου. Το "νέο λύκειο" γίνεται πιο εξεταστικοκεντρικό και ανταγωνιστικό και γι αυτό πιο ταξικό. Σε ένα απόσπασμα της "πρότασης για το Νέο Λύκειο", αναφέρεται: "Τα αποτελέσματα του Λυκείου μπορούν να αξιολογηθούν αναφορικά με δύο διαστάσεις: α) τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών και β) την απορρόφηση των αποφοίτων από την αγορά εργασίας".

κατεύθυνση θα λειτουργεί και η αξιολόγηση με βάση τις αρχές και τους στόχους του "νέου σχολείου": "Γνώση που δεν πουλάει δεν είναι γνώση. Ικανότητες που δεν εμπορευματοποιούνται δεν είναι ικανότητες". Με άλλα λόγια η "ποιότητα" ισοδυναμεί με "γνώσεις" και δεξιότητες που απαιτεί η αγορά, η οποία στο "απο-

γωνιστικό και γι αυτό πιο ταξικό. Σε ένα απόσπασμα της "πρότασης για το Νέο Λύκειο", αναφέρεται: "Τα αποτελέσματα του Λυκείου μπορούν να αξιολογηθούν αναφορικά με δύο διαστάσεις: α) τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών και β) την απορρόφηση των αποφοίτων από την αγορά εργασίας".

'Όταν ο νεο-επιθεωρητισμός επιτίθεται, η ανατροπή του είναι καθήκον

8. Ο Ο.Ο.Σ.Α. και το μοντέλο αξιολόγησης για την Ελλάδα

Με την πρόσφατη έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α προτείνεται ένα τέτοιο μοντέλο αξιολόγησης και για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ένα ενιαίο σύστημα αξιολόγησης που θα στηρίζεται σε δύο πυλώνες, την αυτοαξιολόγηση και τον εξωτερικό έλεγχο. Η διαδικασία της αξιολόγησης πρέπει να συνδεθεί με τα αποτελέσματα μάθησης, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η έκθεση. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω ενός τυποποιημένου σε εθνικό επίπεδο εξετάσεων από τ' αποτελέσματα της οποίας θα εξαρτάται η δημόσια κατάταξη των σχολικών μονάδων μέσω της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων και η εργασιακή και μισθολογική κατάσταση των εκπαιδευτικών.

Το σχολείο στα πλαίσια αυτών των πολιτικών θεωρείται ως μια αυτόνομη οργανωτικά μονάδα, που χαράσσει από μόνη της την πολιτική της και εξασφαλίζει τη χρηματοδότησή της. Η εφαρμογή του προϋποθέτει το μετασχηματισμό του ρόλου του διευθυντή από τον παραδοσιακό διοικητικό προϊστάμενο, όπως ήταν μέχρι σήμερα, σε οικονομικό μάνατζερ - διαχειριστή της λειτουργίας του σχολείου.

9. Τα νέα μοντέλα αξιολόγησης

Δίπλα στις "εκθέσεις υπηρεσιακής ευδοκιμότητας" έρχονται να προστεθούν πιο περίπλοκα μοντέλα αξιολόγησης που προσπαθούν να νομιμοποιηθούν στη συνείδηση των εκπαιδευτικών ως επιστημονικά, αντικειμενικά, δίκαια, χρήσιμα για τη βελτίωση τους. Η "αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου", η "διαφορική επίδοση", η "αυτο-αξιολόγηση", η "αξιολόγηση της σχολικής μονάδας", "οι δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης", η "αξιολόγηση για τη βελτίωση του σχολείου" είναι το νέο ενωιολογικό οπλοστάσιο του εκσυγχρονισμένου επιθεωρητισμού.

Η αποκρουστική και παλιομοδίτικη φιγούρα του επιθεωρητή, που έγραφε εκθέσεις για το ήθος του εκπαιδευτικών κατακρίνοντας τους για τα πολιτικά τους φρονήματα ή για το μήκος της φούστας στην περίπτωση των γυναικών εκπαιδευτικών, έχει αντικατασταθεί από μια ελκυστική φιγούρα: τον "επιστήμονα" αξιολογητή που έρχεται στο σχολείο με φόρμες που περιέχουν εκατοντάδες δείκτες, συζητά νηφάλια με τους εκπαιδευτικούς τα προβλήματα τους - πολλές φορές η συζήτηση γίνεται σε ένα κύκλο που θυμίζει έντονα ψυχοθεραπευτική ομάδα-, τους κτυπάει φιλικά στην πλάτη, υποστηρίζει σε όλους τους τόνους ότι η όλη διαδικασία έχει σκοπό να βελτιώσει το σχολείο, να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό και το μαθητή, να κάνει τα "σχολεία να μιλήσουν για τον εαυτό τους" και να "ακουσθεί η φωνή των γονιών", των "μαθητών" - παραβλέποντας ότι όποτε η φωνή των μαθητών και των γονιών ακούγεται στα συλλαλητήρια για την παιδεία δεν "εισακούεται" ή την στομώνουν οι καταστατικοί μηχανισμοί του κράτους αν είναι ιδιαίτερα...δυνατή -, να κάνει τα σχολεία πιο χρήσιμα στην αγορά εργασίας ώστε να βρίσκουν οι νέοι δουλειά και να μην μένουν άνεργοι, να αναδείξει και να ανταμείψει τον εκπαιδευτικό που εργάζεται.

Ο νεοεπιθεωρητισμός είναι ελκυστικότερος από τον παλιό. Όμως, αν ξύσουμε με προσοχή τις νέες μορφές αξιολόγησης θα βρούμε από κάτω τον παλιό επιθεωρητή. Ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

10. Οι δείκτες ποιότητας: Το σχολείο ως "μηχανή" αποτελεσμάτων

Από το σχέδιο νόμου το πλαίσιο της "αξιολόγησης εκπαιδευτικού έργου" χωρίζεται σε επτά τομείς και σε κάθε τομέα αντιστοιχούν δείκτες οι οποίοι συνολικά είναι 15 σύμφωνα με τα πρότυπα της Ε.Ε. Το Πλαίσιο της ΑΕΕ είναι το ακόλουθο:

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Κοινωνικά και Πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μαθητών και του σχολείου

Α. ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Τομείς	Δείκτες
1. Μέσα και Πόροι	1.1. Σχολικός χώρος, υλικοτεχνική υποδομή και οικονομικοί πόροι
	1.2. Στελέχωση σχολείου

Β. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Τομείς	Δείκτες
2. Ηγεσία, Διοίκηση και Οργάνωση του Σχολείου	2.1. Οργάνωση και συντονισμός της σχολικής ζωής
	2.2. Διαχείριση και αξιοποίηση μέσων και πόρων
	2.3. Αξιοποίηση, υποστήριξη και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
3. Διδασκαλία και Μάθηση	3.1. Ανάπτυξη και εφαρμογή διδακτικών πρακτικών
	3.2. Ανάπτυξη και εφαρμογή παιδαγωγικών πρακτικών και πρακτικών αξιολόγησης των μαθητών
4. Κλίμα και Σχέσεις στο Σχολείο	4.1. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών-μαθητών και μεταξύ των μαθητών
	4.2. Σχέσεις του σχολείου με γονείς και συνεργασίες με εκπαιδευτικούς - κοινωνικούς φορείς
5. Προγράμματα, Παρεμβάσεις και Δράσεις Βελτίωσης	5.1. Εκπαιδευτικά προγράμματα και καινοτομίες, υποστηρικτικές και αντισταθμιστικές παρεμβάσεις
	5.2. Ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίων δράσης για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου

Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τομείς	Δείκτες
6. Εκπαιδευτικά Αποτελέσματα	6.1. Φοίτηση και διαρροή των μαθητών
	6.2. Επιτεύγματα και πρόοδος των μαθητών
	6.3. Ατομική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών
7. Αποτελέσματα του Σχολείου	7.1. Επίτευξη των στόχων του σχολείου

Ο προσδιορισμός των "δεικτών ποιότητας" για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης" είναι προϊόν μιας τεχνοκρατικής και ακραίας οικονομιστικής αντίληψης για την εκπαίδευση. Κάτω από την ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού σχεδιάζεται και υλοποιείται μια εκπαιδευτική πολιτική σε πανευρωπαϊκό επίπεδο που επιδιώκει να "βιομηχανοποιήσει" το σχολείο,

προσδίδοντάς του τα βασικά χαρακτηριστικά μιας ανταγωνιστικής επιχείρησης.

Οι επιδόσεις των υποκειμένων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων χρησιμοποιούνται ως μονάδες μέτρησης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Η λογική αυτή οδηγεί στην εφαρμογή μοντέλων αξιολόγησης και ελέγχου με "πιστοποιητικά ποιότητας" σύμφωνα

Με τα πρότυπα της βιομηχανίας και του εμπορίου επιδιώκουν να μετρήσουν ανθρώπινες διανοητικές λειτουργίες!

με τα πρότυπα της βιομηχανίας και του εμπορίου. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ορισμένων σχολείων της Μ. Βρετανίας που χρησιμοποιούν το διεθνές εμποροβιομηχανικό πρότυπο ISO 9000 ως πιστοποιητικό ποιότητας για την ικανοποίηση των μαθητών και των γονέων που αντιμετωπίζονται ως "καταναλωτές - πελάτες".

Μέσα, λοιπόν, στη σημερινή πραγματικότητα, ο επίσημος λόγος περί επίδοσης-απόδοσης, αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας επιδιώκει να επικυρωθούν ως αντικειμενικά μετρήσιμα στοιχεία της προσωπικότητας και νοητικές λειτουργίες των υποκειμένων της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως η διδακτική ή μαθησιακή ικανότητα, η πνευματική και επιστημονική συγκρότηση, η ικανότητα επικοινωνίας και ο τρόπος συμπεριφοράς, οι ίδεες, η φαντασία, η πρωτοβουλία κ.ά. Όμως αυτή η μέτρηση των ανθρώπινων διανοητικών λειτουργιών γίνεται με βάση τις αρχές και τους στόχους του σχολείου της αγοράς.

Τι μας λέει συγκεκριμένα το Υπουργείο Παιδείας; Εφόσον οι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι δεν επιτρέπουν (και το γνωρίζουμε καλά αυτό) πχ τη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη της σχολικής ζωής, υπάρχουν και άλλες πηγές που μπορούν να εξασφαλίσουν έσοδα στη σχολική μονάδα: Νάσου ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων, δηλαδή οι ίδιες οι οικογένειες των μαθητών! "Βγάλτε το ψωμί σας μόνοι σας" αυτό είναι το σύνθημα - οδηγός που υπονοεί το Υπουργείο για τη σχολική μονάδα.

Άλλο παράδειγμα: "Τομείς που αφορούν τα Εκπαιδευτικά Αποτελέσματα (φοίτηση, επίδοση, διαρροή, απομική-συναισθηματική-κοινωνική ανάπτυξη μαθητών, κλπ).... Αναλυτική παρουσίαση των επιδόσεων των μαθητών κατά μάθημα, τάξη, τμήμα και φύλο... Ποσοστό (%) των μαθητών κατά φύλο, τάξη και συνολικά σχετικά με τη φοίτηση, τις μετεγγραφές από και προς το σχολείο... Οι μαθητές λυκείων σημειώνουν υψηλά ποσοστά επιτυχίας στις εξετά-

σεις για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια Εκπαίδευση... Αξιολογείται η ικανότητα της σχολικής μονάδας για συνεχή βελτίωση της φοίτησης των μαθητών, της συμπεριφοράς των μαθητών, των επιδόσεων των μαθητών..." . Είναι φανερό ότι οι επιδόσεις των μαθητών θα αποτελέσουν κριτήριο αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Στο νέο πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί "χρεώνονται" την επιτυχία των μαθητών τους σε προσωποποιημένα τεστ και η διοίκηση του σχολείου "χρεώνεται" με τη σειρά της την επιτυχία και την αποτυχία όλων.

Δεν είναι, βέβαια, τυχαίο ότι από την επίσημη αξιολόγηση ουσιαστικά "αγνοούνται" ή καταγράφονται τυπικά οι αμέτρητοι κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί παράγοντες που επηρεάζουν και συνδιαμορφώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία και το εκπαιδευτικό έργο. Κοινωνική προέλευση, οικογενειακή κατάσταση, συνθήκες διαβίωσης και κατοικίας, υλικοτεχνική υποδομή σχολείου, τύπος εξετάσεων, σχολικά βιβλία, εκπαιδευτικό κλίμα, παιδαγωγικές μέθοδοι, τα πάντα γίνονται καπνός.

"Αγνοούνται" οι κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες που διαμορφώνουν αντίξεις συνθήκες για την εκπαίδευση των μαθητών από τα ασθενέστερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Παραλείπονται όλοι εκείνοι οι παράγοντες που οδηγούν στον Καιάδα της εγκατάλειψης του σχολείου και του αναλφαβητισμού.

11. Η αυτοαξιολόγηση

χέρι - χέρι με τον επιθεωρητισμό

Η αυτοαξιολόγηση είναι η οργανική εξέλιξη του επιθεωρητισμού στο "μεταμοντέρνο" σχολείο. Η ψευδαίσθηση πολλών εκπαιδευτικών, ότι η αυτοαξιολόγηση θα αναδείξει όψεις της δουλειάς τους και θα τις επιβραβεύσει (με τι άραγε σε μια εποχή άγριων περικοπών), δηλαδή το πόσα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κάνουν στο σχολείο, πόσα θεατρικά έργα, τι εκδηλώσεις, αν βγάζουν ή όχι εφημερίδα, χωρίς να υπολογίζεται η επίδοση των μαθητών τους σε εθνικές εξετάσεις ή σταθμισμένα τεστ, διαλύεται από τους ίδιους τους θεωρητικούς της αυτοαξιολόγησης. Όλη αυτή η ρητορική περί αποτίμησης και ανάδειξης της προσπάθειας των εκπαιδευτικών και πως μπορούν να τα πάνε καλύτερα ήταν μέχρι να γίνει αποδεκτή στη συνεδρηση τους η ανάγκη της αυτοαξιολόγησης.

Όμως, και για το ζήτημα της αυτοαξιολόγησης ως διαδικασίας δημοκρατικής συζήτησης και αναστοχασμού μέσα στο σύλλογο διδασκόντων, ενδεικτική είναι η θέση του Lawton, ενός συγγραφέα που ασχολείται ιδιαίτερα με το ζήτημα της διαμόρφωσης της σχολικής κουλτούρας. Ο Lawton θεωρεί ότι μέσα σε ένα σύλλογο πρέπει να υπάρχει ελευθερία απόψεων. Επισημαίνει όμως, προς αποφυγή παρεξήγησεων, ότι η πλειονότητα του συλλόγου διδασκόντων πρέπει σε γενικές γραμμές να ασπάζεται τον "χριστιανικό ανθρωπισμό" και την "ευρωπαϊκή κουλτούρα", δηλαδή τις βασικές κατευθύνσεις της νεοφιλελεύθερης Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικονομική και κοινωνική πολιτική.

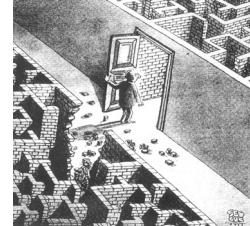
Τι γίνεται όμως αν δεν τις ασπάζεται ο σύλ-

λογος ή κάποιοι μέσα στο σύλλογο; Πώς θα κινηθεί η αυτοαξιολόγηση με ανθρώπους που διαφωνούν με τους κεντρικούς αξιακούς προσανατολισμούς του αναλυτικού προγράμματος και επιδιώκουν την ανατροπή του; Πώς θα λειτουργήσει η αυτοαξιολόγηση σε ένα ελληνικό γυμνάσιο που πρέπει με το νόμο να κάνει μια ώρα παραπάνω αρχαία ελληνικά και οι φιλόλογοι έχουν την άποψη ότι αυτό δεν πρέπει να γίνει, αλλά αντίθετα το τυπικό της αρχαίας ελληνικής δεν πρέπει να διδάσκεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση; Πώς θα "αυτοαξιολογηθούν" μαζί εκπαιδευτικοί που πιστεύουν ότι το σχολείο πρέπει να δίνει γνώσεις για την αγορά εργασίας, με αυτούς που πιστεύουν ότι το σχολείο πρέπει να διαμορφώνει κριτικούς και μαχητικούς πολίτες που θα αγωνισθούν για να ένα καλύτερο κόσμο;

Σοβαρά ερωτήματα που τα γεννά η μήτρα μιας ταξικής κοινωνίας που σαν μεγάλος προβολέας χρωματίζει με το χρώμα του φωτός του όλες τις επιμέρους κοινωνικές δομές και τους θεσμούς. Ερωτήματα στα οποία από ένα σημείο και ύστερα δεν μπορεί να υπάρξει συναίνεση, αλλά σύγκρουση και αγώνας για τη διεκδίκηση ενός άλλου σχολείου. Ο Lawton, με αφοπλιστική ειλικρίνεια, απαντά τι γίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις: "μπορεί σε κάθε σύλλο-

Η αυτοαξιολόγηση είναι ένα αδειανό πουκάμισο, μια ψευδαίσθηση συμμετοχής που νομιμοποιεί τον νεο-επιθεωρητισμό!

γιο να υπάρχει και ένας τέτοιος καθηγητής", αλλά ...αν είναι περισσότεροι "τότε κινδυνεύει η σταθερότητα της σχολικής κουλτούρας". Η απάντηση του δείχνει με σαφήνεια που πάνε τα πράγματα στο "ανοικτό" και "μεταμοντέρνο" σχολείο: στην πειθάρχηση του εκπαιδευτικού που διαφωνεί με την κυριαρχη ιδεολογία και στη συμμόρφωσή του, δχι αυτή τη φορά από τον επιθεωρητή, αλλά από... το σύλλογο διδασκόντων που "αυτοαξιολογείται" εκτελώντας χρέη "συλλογικού επιθεωρητή".

Η αυτοαξιολόγηση δε θέτει κριτικά ερωτήματα, πχ "γιατί διδάσκουμε αυτή τη γνώση", αλ-

λά μόνο "πως το σχολείο θα λειτουργήσει σαν ένα καλολαδωμένο γρανάζ στην υπηρεσία του συστήματος". Όποιος διαφωνεί με το σύστημα θα ...κατεβαίνει από το τρένο, δχι απλώς με τη βούλα ενός επιθεωρητή αλλά πλέον με τη "συλλογική" απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, απλά και... "δημοκρατικά". Έτσι, λοιπόν, η "αυτοαξιολόγηση" της σχολικής μονάδας είναι μια καρικατούρα συμμετοχής των εκπαιδευτικών και των άλλων φορέων στη λειτουργία του ταξικού σχολείου και των μηχανισμών αξιολόγησης. Ένα "αδειανό πουκάμισο", μια ψευδαίσθηση συμμετοχής που νομιμοποιεί την κρατική εξουσία και τον έλεγχο. Η κλασική συνταγή της σοσιαλδημοκρατίας για τη συνδιοίκηση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών θεσμών, που συμπυκνώνουν την κυριαρχία των κυρίαρχων τάξεων και στρωμάτων, χρησιμοποιείται και αξιο-

ποιείται απ' τη νεοφιλελεύθερη πολιτική και τους "αριστερούς" εκσυγχρονιστές - υποστηρικτές της. Καλλιεργείται η ψευδαίσθηση ότι μπορούν να καθορίζουν τους σκοπούς και τη λειτουργία της εκπαίδευσης.

12. Η Διαφορική Επίδοση

Η πρώτη μορφή - και η σκληρότερη εκδοχή- του νέου επιθεωρητισμού είναι η χρήση της "διαφορικής επίδοσης" του μαθητή στην αξιολόγηση σχολείων και εκπαιδευτικών. **Διαφορική επίδοση** είναι η διαφορά που προκύπτει αν από την επίδοση του μαθητή σε κάποιο διαγώνισμα ή ειδικά σταθμισμένο τεστ σε κάποια χρονική σπιγμή αφαιρέσουμε την επίδοση του σε ανάλογο τεστ που έγινε πριν από κάποιο χρονικό διάστημα (αρχή του σχολικού έτους, τρίμηνο, εξάμηνο κ.λπ.). Η θετική διαφορά στην επίδοση αποκαλείται "προστιθέμενη αξία" (value added). Αν δηλαδή ο μαθητής βαθμολογήθηκε με 12 σε κάποιο σταθμισμένο τεστ των μαθηματικών στην αρχή της σχολικής χρονιάς και μετά από 6 μήνες σε κάποιο ανάλογο τεστ βαθμολογήθηκε με 16, τότε προκύπτει μια θετική διαφορά 4 βαθμών που "δείχνει" ότι ο μαθητής βελτιώθηκε στο μάθημα. Μπορεί όμως ο μαθητής να γράψει στο δεύτερο τεστ λιγότερο από ότι στο πρώτο, δηλαδή αντί για 12 να γράψει 8. Αυτό δείχνει ότι ο μαθητής δεν έχει παρουσιάσει καμία πρόοδο στα μαθηματικά.

Οι "ειδικοί" επιστήμονες που ασχολούνται με την αποτελεσματικότητα του σχολείου, θεωρούν ότι το σχολείο παίζει σημαντικό ρόλο τόσο στη βελτίωση όσο και στην στασιμότητα της επίδοσης του μαθητή. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι οι πολλοί επιστήμονες που κινούνται σε αυτό το παράδειγμα δεν υποστηρίζουν ότι για την επίδοση του μαθητή ευθύνονται αποκλειστικά και μόνο το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί. Το "σύνθημα" τους, που είναι και το σήμα κατατεθέν του κινήματος για τα αποτελεσματικά σχολεία είναι "τα σχολεία μπορούν να κάνουν τη διαφορά" (schools can make the difference). Έτσι, το σλόγκαν "τα σχολεία μπορούν

**Οι εκπαιδευτικοί φορτώνονται το βάρος της αποτυχίας.
Ούτε ολοκληρωτικά αθώοι, ούτε οι μεγάλοι ένοχοι,
όπως θέλει το Υπουργείο.**

να κάνουν τη διαφορά" παραφράζεται από τους συντηρητικούς πολιτικούς και τους νεοφιλελεύθερους στο "τα σχολεία κάνουν όλη τη διαφορά", ενοχοποιώντας τους εκπαιδευτικούς για ότι πιστεύουν στο σχολείο και κρύβοντας με επιμέλεια τις δικές τους ευθύνες και τις ευθύνες του κοινωνικού συστήματος που υπηρετούν.

13. Εκπαιδευτικοί: οι "αποδιοπομπαίοι τράγοι" της σχολικής αποτυχίας!

Είναι προφανές ότι η πολιτική ηγεσία και οι τεχνοκράτες του ΥΠΕΠΘ γνωρίζουν πολύ καλά τις κοινωνικές παραμέτρους της σχολικής επίδοσης. Η στόχευση είναι αλλού και "φωτογραφίζει" κατευθείαν τον εκπαιδευτικό. Το ΥΠΕΠΘ θεωρεί κατάλληλο το χρόνο να προβάλει συστηματικά μια, έτσι κι αλλιώς, διαδεδομένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία για ότι "καλό" ή "κακό" γίνεται στα σχολεία την ευθύνη την έχει ο εκπαιδευτικός. **"Το παν εξαρτάται από το δάσκαλο"** θα αναφωνήσει σε λίγο με βικτοριανή υποκρισία.

Μια τέτοια αντίληψη, όπως γίνεται φανερό, εναποθέτει μεγάλο φορτίο ευθύνης στους ώμους του δασκάλου και συνήθως, όταν τίθεται θέμα σχολικής αποτυχίας ή εκπαιδευτικής κρίσης, ο δάσκαλος είναι ο "αποδιοπομπαίος τράγος". Με αυτό τον τρόπο γίνεται ευκολότερη υπόθεση η επιβολή αυταρχικών μέτρων αξιολόγησης, ενταποκτοίσης και διοικητικού ελέγχου.

Δεν αμφισβητούμε, βεβαίως, σε καμιά περίπτωση ότι η παρέμβαση του εκπαιδευτικού μπορεί να έχει θετικές ή αρνητικές συνέπειες, που μερικές φορές μάλιστα ξεπερνούν την παιδική και εφηβική ηλικία του μαθητικού πληθυσμού και προεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του. Όμως, τα "συμβαλλόμενα υποκείμενα" της σχολικής επίδοσης δεν εξαντλούνται σε καμιά περίπτωση στη "θέληση" του μαθητή ή στο "ταλέντο" και την "αποδοτικότητα" του δασκάλου. Οι εκπαιδευτικοί δεν είναι ούτε ολοκληρωτικά αθώοι ούτε μοναδικοί ένοχοι, όπως προσπαθεί να πείσει το ΥΠΕΠΘ.

14. Ο μύθος των ανεξέλεγκτων εκπαιδευτικών

Η έννοια της αξιολόγησης συγχέεται έντεχνα με την έννοια του διοικητικού ελέγχου. Ο εκπαιδευτικός εκτός από το εκπαιδευτικό του έργο έχει και μια σειρά άλλων υποχρεώσεων. Να παρουσιάζεται στην ώρα του στην υπηρεσία και να μην απουσιάζει αδικαιολόγητα. Να παρακολουθεί την επίδοση των μαθητών του. Να τηρεί απουσιολόγιο. Να ενημερώνει τους γονείς για την επίδοση των μαθητών του. Να συνοδεύει τους μαθητές του σε διάφορες δρα-

στηριότητες. Να είναι ενημερωμένος για τους νόμους για την εκπαίδευση. Να συμμετέχει στις Πανελλήνιες εξετάσεις. Να συμμετέχει σε συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου του. Να παρακολουθεί ενημερωτικά σεμινάρια του αντικειμένου του και πολλές άλλες υποχρεώσεις. **Για όλα αυτά ελέγχεται διοικητικά.** Σε πολλές περιπτώσεις παραβιάσης των υποχρεώσεών του επιβάλλονται ποινές από τα πειθαρχικά συμβούλια που φτάνουν μέχρι και την απόλυτη του. **Είναι μύθος ότι δεν υπάρχει κανένας έλεγχος στον εκπαιδευτικό.** Για τον εκπαιδευτικό, όπως και για κάθε δημόσιο υπάλληλο, ισχύει ο (αντιδραστικός, έτσι κι

**Οι εκπαιδευτικοί ελέγχονται διοικητικά και μάλιστα κάτω από το θεσμικό καθεστώς ενός αυταρχικού δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα.
Συνεχής, καθημερινή και άμεση είναι η επιθεώρηση - επιτήρηση
από ένα πρόσωπο και πολυσύνθετο αξιολογικό μηχανισμό**

αλιώς) δημοσιοϋπαλληλικός κώδικας και σειρά άλλων νόμων και διατάξεων.

Εκεί που η Κυβέρνηση θέλει να παρέμβει είναι στο εκπαιδευτικό έργο του εκπαιδευτικού. Εδώ πατάει στην εμπειρία όλων των πολιτών που υπήρξαν μαθητές και έχουν τα βιώματά τους. Ο καθένας από τη σκοπιά του έχει διάφορα να προσάψει σε κάποιους δασκάλους ή καθηγητές του. Είτε για τη συμπεριφορά τους (αυταρχικότητα, απαξίωση, ευνοϊκρατία κλπ), είτε για την επιστημονική του κατάρτιση (διαπίστωση λαθών ή ελλείψεων), είτε στην παιδαγωγική τους αντίληψη (μεταδοτικότητα, αγάπη για το παιδί, σύστημα παιδαγωγικής παρέμβασης κλπ), είτε τέλος για την κοινωνικότητά τους που είναι και άμεσα ελέγχιμη από την τοπική κοινωνία που διδάσκει. Αυτά όλα είναι τα προσχήματα πάνω στα οποία η κυβέρνηση στηρίζει την προπαγάνδα της για να περάσει στην επίθεση

μέσω της αξιολόγησης. Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι όλα είναι τέλεια, πάντα υπάρχουν αποκλίσεις από το επιθυμητό, που κανείς ούτε τις εύχεται, ούτε τις επιθυμεί, πολύ περισσότερο εκείνοι που έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στο εκπαιδευτικό κίνημα και στην εκπαίδευση.

Ας δώσουμε όμως και μερικά παραδείγματα πρόσφατης "αξιολόγησης". Οι εκπαιδευτικοί μετά το 1998 μπαίνουν στην εκπαίδευση υποτίθεται με "αξιολογικό διαγωνισμό" για τις γνώσεις τους και την παιδαγωγική τους κατάρτιση (διαγωνισμός που εξευτελίζει και ταλαιπωρεί χιλιάδες συναδέλφους μας και με τον οποίο το συνδικαλιστικό κίνημα ήταν και παραμένει αντίθετο). Πώς αποτιμήθηκε αυτή η αλλαγή; Ανέβασε άραγε την ποιότητα της εκπαίδευσης και αν όχι τι φταίει σύμφωνα με τους ιθύνοντες της εκπαιδευτικής πολιτικής;

Δεύτερο κραυγαλέο παράδειγμα "αξιολόγησης" είναι η διαδικασία επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης, όπου είναι κοινό μυστικό ότι η κάθε κυβέρνηση, εντελώς "τυχαία και αξιοκρατικά", τοποθετεί "τους δικούς της ανθρώπους" (με μια ποσόστωση, είναι αλήθεια, και για τα υπόλοιπα κάθε φορά κοινοβουλευτικά κόμματα...).

Επίσης, πρέπει να επισημάνουμε ότι μετά το διορισμό των εκπαιδευτικών και την υποτυπώδη -ανεπαρκέστατη και ενίστε αντιδραστική- εισαγωγική επιμόρφωση, δεν υπάρχει καμιά μέριμνα ουσιαστικής επιμόρφωσης, αφού καταργήθηκε ακόμα και η δυνατότητα των εκπαιδευτικών για μεταπτυχιακές σπουδές και διδακτορικά (καταργήθηκαν οι εκπαιδευτικές άδειες). Δεν υπάρχει, επίσης, καμιά διαδικασία ενίσχυσης της αυτομόρφωσης.

Δεν υπάρχει καμία μέριμνα για τους εκπαιδευτικούς που ασθενούν. Σε ένα σύνολο πάνω από 160.000 εργαζόμενους σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπάρχει ένα ποσοστό που ασθενεί με βαρύτατες ασθένειες. Νευρολογικές παθήσεις, καρκίνοι, σκλήρυνση κατά πλάκας, καρδιακές παθήσεις κλπ. Για όλους αυτούς δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη. Εί-

ναι αναγκασμένοι είτε να διδάσκουν κανονικά, είτε να απολυθούν, και σε πολλές περιπτώσεις χωρίς καμιά αποζημίωση. Ποιος υφίσταται τις συνέπειες αυτής της "παράλειψης"; Πρώτα απ' όλα οι μαθητές. Κατά δεύτερον οι εκπαιδευτικοί. Συνολικά η κοινωνία.

Πριν μερικά χρόνια κάποια από αυτά τα προβλήματα των σοβαρά πασχόντων λυνόταν συναινετικά. Αυτοί οι συνάδελφοι απομακρύνονταν από την τάξη και αξιοποιούνταν σε διοικητικές θέσεις στα γραφεία. Κατά την υπουργία της Διαμαντοπούλου, όμως κυριάρχησε ο κανιβαλισμός. Με εντολή της ανάγκασε όλους σχεδόν τους πάσχοντες να επανέλθουν στην τάξη και όποιος επιβιώσει!

15. Ο ρόλος των διευθυντών

Το "νέο σχολείο" που ευαγγελίζεται η κυβέρνηση είναι ένα σχολείο που χρειάζεται άμεσα να θωρακιστεί ιεραρχικά και αυταρχικά για να περάσει η αγοραία του αντίτηψη, για να περάσουν οι ελαστικές σχέσεις εργασίας, για να περάσουν οι χορηγοί και να εφαρμοστεί το μισθολόγιο - βαθμολόγιο σφαγείο μέσω της αξιολόγησης. Καθοριστικό ρόλο σ' αυτό έρχο-

νται, σύμφωνα με τις σχεδιαζόμενες ρυθμίσεις να παίξουν οι διευθυντές των σχολείων. Έτσι, ο διευθυντής του σχολείου θα:

- Είναι ο πειθαρχικός και διοικητικός προϊστάμενος για το προσωπικό της σχολικής μονάδας, που μπορεί να επιβάλει σοβαρές ποινές.

- Μετέχει στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού του σχολείου, δηλαδή αξιολογεί και βαθμολογεί, άρα συνδέεται και με τη μισθολογική εξέλιξη του εκπαιδευτικού σύμφωνα με το μισθολόγιο - βαθμολόγιο σφαγείο.

- Έχει την ευθύνη για την οργάνωση της αυτοαξιολόγησης - κατηγοριοποίησης των σχολικών μονάδων και για τις δράσεις "βελτιωσής" της, καθώς επίσης και των οικονομικών στοιχείων της. Έτσι ο διευθυντής θα παίξει και το ρόλο του μάνατζερ για την ανεύρεση των χορηγών για να καλύψει τις λειτουργικές ανάγκες του σχολείου του.

- Απαλλάσσεται πλήρως από τα διδακτικά του καθήκοντα και θα είναι υπεύθυνος για τα προγράμματα ενδοσχολικής επιμόρφωσης μαζί με τους συμβούλους παιδαγωγικής καθοδήγησης.

- Επιβάλλει την αναπλήρωση εκπαιδευτικών που λείπουν, στέλνοντας στη θέση τους εκπαιδευτικούς που έχουν κενό, παραβιάζοντας άμεσα το διδακτικό τους ωράριο. Μάλιστα δηλώνεται ευθύς εξαρχής ότι η άρνηση αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα. Επίσης ο διευθυντής μπορεί να ορίσει υποχρεωτικές υπερωρίες για να καλυφθούν τα κενά.

- Είναι αρμόδιος και για την χορήγηση αδειών, πράγμα που καθιστά το ρόλο του απόλυτα συνδεδεμένο με την ικανοποίηση στοιχειωδών ανθρώπινων αναγκών των εκπαιδευτικών, δημιουργώντας ταυτόχρονα ένα πλέγμα εξάρτησης και επιβολής των "επιθυμιών" του.

- Οι σύλλογοι διδασκόντων περιορίζονται σε συμβουλευτικό ρόλο, αφού πλέον δεν αποφασίζουν, δε μετέχουν στο σχολικό συμβούλιο (εκτός από ένα εκπρόσωπό τους). Το σύλλογο διδασκόντων συγκαλεί ο Δ/ντής για συνεδριά-

**"Ο δάσκαλος που θα υποχρεωθεί να καταπνίξει τη σκέψη
του θα γίνει διπλά σκλάβος ή θα κατανήσει ένας
ψυχικά ανάπτηρος άνθρωπος, ανίκανος να μορφώσει άλλους"**

Δ. Γληνός

σεις εκτός διδακτικού ωραρίου της σχολικής μονάδας, άρα μετά τις 4.30μ.μ. για τα δημοτικά και μετά τις 2 για τα γυμνάσια-λύκεια -ΕΠΑΛ. Η άρνηση συμμετοχής ή αδικαιολόγητη απουσία αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, και ο δ.υ. που βαρύνεται με παραπτώματα μπορεί να απολυθεί.

16. Πώς θα γίνεται η αξιολόγηση

Σύμφωνα με το ίδιο προσχέδιο, η αξιολόγηση δασκάλων και καθηγητών θα γίνεται υποχρεωτικά κάθε δύο ή τρία ημερολογιακά έτη (ανάλογα με το βαθμό των εκπαιδευτικών), ενώ ενδεχόμενη άρνησή της θα αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα. Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών θα γίνεται **από το**

διευθυντή της σχολικής μονάδας και το σχολικό σύμβουλο και θα περιλαμβάνει ακόμη και επιπόπτια επίσκεψη του αξιολογητή για την παρατήρηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι εκθεσιες αξιολόγησης θα γνωστοποιούνται στο διάστημα από 1ης Ιανουαρίου μέχρι τέλος Φεβρουαρίου του επόμενου μετά την περίοδο αξιολόγησης έτους, ενώ πριν από τη σύνταξή τους θα πραγματοποιείται υποχρεωτικά συνέντευξη μεταξύ του αξιολογητή και του αξιολογούμενου. Η αξιολόγηση θα καλύπτει δύο θεματικά πεδία που αναλύονται σε είκοσι δείκτες. Η συνολική βαθμολογία τους θα κυμαίνεται από 0 έως 100 βαθμούς. Ειδικότερα, θα αξιολογούνται:

- Η απόδοση του εκπαιδευτικού στο διδακτικό έργο του.** Περιλαμβάνονται τρεις κατηγορίες (σχεδιασμός - προγραμματισμός και αξιολόγηση, διδασκαλία και μαθησιακό περιβάλλον) με 14 δείκτες που εξετάζουν, π.χ., αν καλύφθηκαν οι στόχοι του προγράμματος σπου-

δών, εάν επελέγησαν οι κατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας και εάν τεκμηριώνονται τα μαθησιακά αποτελέσματα.

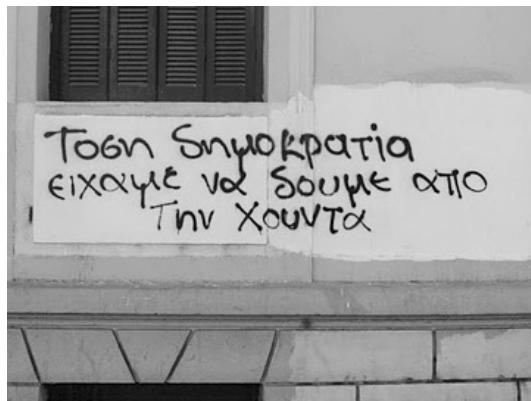
- Οι ικανότητες και ο επαγγελματισμός του εκπαιδευτικού.** Για παράδειγμα, αξιολογείται η ικανότητα του εκπαιδευτικού να εγκαθιστά σχέσεις συνεργασίας μεταξύ σχολείου και κοινωνίας, να ενδυναμώνει τις σχέσεις συνεργασίας με τους γονείς, να συνεργάζεται με τους συναδέλφους του, αλλά και να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που θα συμβάλουν στην πρόοδο των μαθητών.

- Το "εισιτήριο"** για τη μονιμοποίηση. Για τους δόκιμους εκπαιδευτικούς θα συντάσσονται κατά τη διάρκεια της διετούς δοκιμαστικής

υπηρεσίας τους δύο εκθέσεις αξιολόγησης. Η πρώτη, που θα ονομάζεται "διαμορφωτική-συμβουλευτική έκθεση αξιολόγησης", θα συντάσσεται μετά το τέλος του πρώτου διδακτικού έτους και θα έχει ως στόχο την υποστήριξη και την ενίσχυση του νεοδιοριζόμενου. Η δεύτερη θα συντάσσεται μετά το τέλος

του δεύτερου διδακτικού έτους και θα αποτελεί την τελική έκθεση αξιολόγησής του. Εκπαιδευτικός που αποτυγχάνει να μονιμοποιηθεί ύστερα από αρνητική αξιολόγηση θα μπορεί να επαναλάβει μια φορά τη διαδικασία για μονιμοποίηση την άμεσως επόμενη σχολική χρονιά, κατά την οποία θα στηρίζεται συστηματικά από το σχολικό σύμβουλο. Επίσης, κάθε υποψήφιος για μονιμοποίηση εκπαιδευτικός που αποτυγχάνει να μονιμοποιηθεί θα δικαιούται, αν το επιθυμεί, να υποβάλει μέσα σε καθορισμένο χρονικό διάστημα ένσταση προς την Επιτροπή Ενστάσεων.

Η "επιπροπή σοφών" (τρομάρα τους...) που

συνέστησε η σημερινή γηγεσία του υπουργείου (Παιδείας και λοιπών ενασχολήσεων) δεν αναμένεται να αλλάξει δραματικά όσα έχουν ήδη εγγραφεί στα προσχέδια που ήδη γνωρίζουμε, παρά τις "καθησυχαστικές" [...] δηλώσεις Αρβανιτόπουλου ότι αρνητική αξιολόγηση δεν θα σημαίνει απόλυτη αλλά ... μισθολογική καθήλωση. Άλλωστε οι δηλώσεις των διαφόρων κυβερνητικών υπαλλήλων δεν έχουν καμιά απολύτως αξία, διότι με την ταχύτητα του φωτός αναιρούν καθημερινά δηλώσεις, υποσχέσεις, προεκλογικές δεσμεύσεις τους κλπ. Ίσα-ίσα κυκλοφορούν πληροφορίες ότι θα προστεθεί στα όσα προαναφέραμε και εξωτερική αξιολόγηση μέσω ΑΣΕΠ!

17. Ιδεολογική χειραγώγηση και συμμόρφωση

Οι άξονες αναφοράς της αξιολόγησης εμφανίζονται από την πολιτική έξουσία ως αδιαμφιστήτοι, αποχρωματισμένοι από ιδεολογικά χαρακτηριστικά και αντικειμενικοί. Και παρά τις διαφορετικές διατυπώσεις, αυτοί αφορούν:

- α) την επιστημονική κατάρτιση του εκπαιδευτικού,
- β) την παιδαγωγική - διδακτική ικανότητα,
- γ) τη συμπεριφορά του στην τάξη, στο σχολείο, αλλά και εκτός σχολείου.

Ποτέ όμως οι θιασώτες της αξιολόγησης δεν έχουν μπει στον κόπο να απαντήσουν πειστικά στα παρακάτω σοβαρά ερωτήματα:

α) Ποιο είναι το πρότυπο του επιστημονικά καταρτισμένου εκπαιδευτικού, με το οποίο συγκρίνεται και κρίνεται ο εκπαιδευτικός που αξιολογείται;

β) Ποιος εγγυάται την αμεροληψία του σε ένα κράτος της ρεμούλας και της ασυδοσίας των μηχανισμών; Και με ποιο μέτρο θα αξιολογεί; Υπάρχει παιδαγωγική μεζούρα;

γ) Ποια παιδαγωγικά και επιστημονικά ρεύματα γίνονται αποδεκτά; Μόνο αυτά που "νομιμοποιεί" η κυρίαρχη ιδεολογία;

δ) Πώς οριοθετείται το "επιτρεπτό" για τον εκπαιδευτικό;

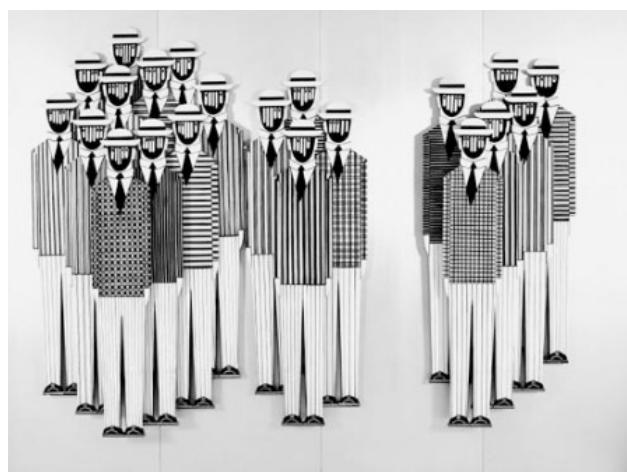
ε) "Νομιμοποιούνται" οι πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών;

στ) Ποιες κρίσεις ή προτάσεις του για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου είναι σωστές και ποιες όχι;

Πέρα από τους μύθους της εξουσίας, η αλήθεια είναι ότι η επιστημονική συγκρότηση, η παιδαγωγική κατάρτιση και η διδακτική ικανότητα δεν είναι ποσοτικά μεγέθη που μπορούν να μετρηθούν. Γι' αυτό και δεν υπάρχουν μέθοδοι ή κριτήρια "αντικειμενικά" και "αξιοκρατικά".

Με δεδομένο, λοιπόν, ότι ορίζονται με κάθε λεπτομέρεια οι προδιαγραφές της διδακτικής μεθοδολογίας και τα πλαίσια, οι κατευθύνσεις και οι ενέργειες υποστήριξή της, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών έχει το ρόλο ελέγχου και συμμόρφωσης του εκπαιδευτικού και αποτελεί δείκτη ευθυγράμμισης σ' αυτές τις προδιαγραφές. Το κράτος ζητάει την παθητική τους υποστήριξη και την τήρηση του τύπου, δηλαδή, την εφαρμογή της επίσημα προτεινόμενης μεθόδου, τεχνικής μετάδοσης της σχολικής γνώσης.

Με άλλα λόγια, μέσα από τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες ελέγχου των εκπαιδευτικών υλοποιείται μια συγκεκριμένη πολιτική επιλογή και μια αντίληψη για την ιδεολογική χει-

Η εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζεται από αμέτρητους κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες και δεν μπορεί να μετρηθεί!

ραγώγηση του εκπαιδευτικού, με την επιβολή μιας κρατικής διδακτικής. Άλλωστε, μην ξεχνάμε, ότι σύμφωνα με τα νεότερα επιστημονικά πορίσματα γίνεται ευρύτερα αποδεκτή η αλήθευση: "Δεν υπάρχει κώδικας διδασκαλίας που να μπορεί να εφαρμοστεί παντού με τα ίδια αποτελέσματα, ούτε μπορεί να εξακριβώθει επιστημονικά ποια διδασκαλία αποδίδει περισσότερο".

Όλοι οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουμε ότι εργαζόμαστε σε κινούμενη άμμο. Το υλικό μας αλλάζει από μέρα σε μέρα, από τμήμα σε τμήμα, από ώρα σε ώρα. Μόνο ανίδειοι ή υποκινούμε-

τον πειθαναγκασμό, την υπαλληλοποίηση και τη συμμόρφωση του εκπαιδευτικού, να προσδιορίσει άλλους "βασικούς συντελεστές" για την επιτυχία των σκοπών του. Η έμφαση αυτή στην "προτυποποίηση" και ομοιομορφία της εκπαιδευτικής και διδακτικής μας πραγματικότητας συνδέεται στενά όχι μόνο με την πρόθεση άσκησης ελέγχου, αλλά και με τις ανάγκες τήρησης των ιδεολογικών λειτουργιών του σχολικού μηχανισμού.

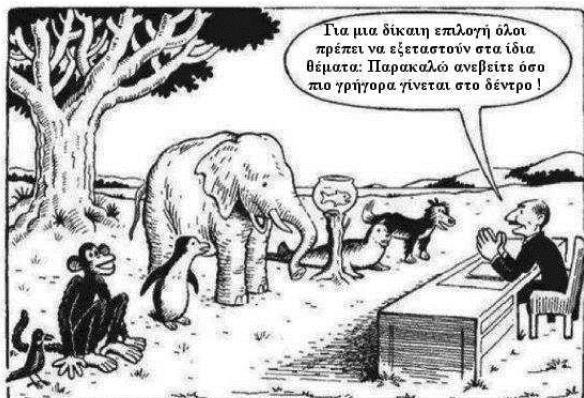
18. Ο "αποτελεσματικός" δάσκαλος

Όσο περισσότερο απλώνονται οι εξεταστικές δοκιμασίες και αυξάνεται η βαθμολογική τους κρισιμότητα για την επιλογή/απόρριψη των μαθητών, τόσο συρρικνώνται ο παιδαγωγικός ρόλος των εκπαιδευτικών και γενικότερα ο μορφωτικός ρόλος του σχολείου.

Όταν όλη τη χρονιά η εκπαιδευτική διαδικασία υποτάσσεται στις εξεταστικές ανάγκες, τότε εύκολα και ανεπισθήτη μεταλλάσσεται η μαθησιακή διαδικασία σε μεθοδολογική εκγύμναση, καθώς επιβάλλεται κατά κύριο λόγο ο φορμαλισμός και η σχηματοποίηση, όχι μόνο στις πρακτικές αξιολόγησης, αλλά και στο ίδιο το διδακτικό έργο.

Τότε η παραπαιδεία κερδίζει έδαφος ως "σώμα και ως πνεύμα" μέσα κι έξω από το σχολικό χώρο, εκτρέποντας το εκπαιδευτικό έργο στη δική της λογική.

Σε συνθήκες "εξεταστικού ολοκληρωτισμού", όπου η διδασκαλία αφανίζεται, υπάρχει ολοφάνερη ρήξη με το παιδαγωγικό ιδεώδες της προσωχής και υποστήριξης προς τον κάθε μαθητή χωριστά. Αφού αυτός δεν είναι "δρων πρόσωπο", αλλά έχει μετατραπεί σε "γραπτό" ντοκουμέντο". Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι αυτός του επιτηρητή της "τάξης", του σχεδιαστή test, του διανομέα φωτοτυπιών, του διορθωτή, του βαθμολογητή, του "φύλακα των θυρών"· ρόλος που καθόλου δε συμβιβάζεται με

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα

νοι από σκοπιμότητα μπορούν να αναιρέσουν αυτές τις αλήθειες. Η εκπαιδευτική διαδικασία και ο εκπαιδευτικός δεν μπορούν να διασπαστούν σε επιμέρους αξιολογούμενα στοιχεία και να μετρηθούν μέσα από 2 - 3 επισκέψεις του Σχολικού Συμβούλου στην τάξη ή από τη συμμετοχή σε σεμινάρια κ.λπ.

Η εκπαιδευτική διαδικασία έχει χαρακτήρα δυναμικό και όχι στατικό, επηρεάζεται από πλείστους όσους κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες και άρα δεν μπορεί να διασπαστεί και να μετρηθεί.

Οπούσο η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναφέρεται κυρίως στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πράξης. Για να μπορέσει το αστικό σχολείο να επιτελέσει το ρόλο του χρειάζεται, πέρα από

Αξιολόγηση: Όχι, ευχαριστώ!

το ρόλο το παιδαγωγού που δείχνει κατανόηση και καθοδηγεί.

Ο "αποτελεσματικός" εκπαιδευτικός, σύμφωνα με μια χυδαία αντίληψη του πελάτη - καταναλωτή, είναι αυτός που προσανατολίζει τη μαθησιακή διαδικασία και προετοιμάζει τους μαθητές μονοσήμαντα για τις εξετάσεις. Οι εξετάσεις γίνονται εργαλεία που μετατρέπουν τη διαδικασία της μάρφωσης σε εξάσκηση για το κυνήγι "χρήσιμων γνώσεων", που αποφέρουν βαθμούς. Έτσι οι γνώσεις αποκτούν ανταλλαξιμότητα, μετατρέπονται σε εμπόρευμα. Για τον "αποτελεσματικό" εκπαιδευτικό δεν έχει σημασία ο πνευματικός εξοπλισμός των μαθητών, η καλλιέργεια ελεύθερων, υπεύθυνων και δημοκρατικών πολιτών, που να μπορούν να αντιμετωπίσουν κριτικά την κοινωνία με την ενεργητική συμμετοχή και παρέμβασή τους σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής δραστηριότητας. Σημασία έχει η παροχή "συνταγών επιτυχίας" για τη συγκομιδή βαθμών.

Το "κυνήγι της ύλης" που δεν αστειεύεται και του "αποτελέσματος", προκαλεί την "Ψυχική κόπωση των εκπαιδευτικών" (teacher stress). Αν συνυπολογίσει κανείς ότι η (μαζική) αποτυχία των μαθητών επιδιώκεται έντεχνα απ' τους πολιτικούς ταγούς να αποδίδεται στους εκπαιδευτικούς, με την εκκωφαντική σιωπή για όλους εκείνους τους παράγοντες (κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς) που καθορίζουν τη σχολική επιτυχία - αποτυχία, τότε η απαξίωση (devaluation) των εκπαιδευτικών δεν είναι μακριά.

Πόσο άραγε υπερβολική είναι η άποψη που υποστηρίζει ότι όσο η εργασία του εκπαιδευτικού αποκτά γραφειοκρατικά χαρακτηριστικά ελεγκτή επιδόσεων και όσο αμβλύνονται τα επιστημονικά - παιδαγωγικά χαρακτηριστικά του, όσο συρρικνώνονται τα περιθώρια παιδαγωγικής του ελευθερίας, τόσο οδηγούμαστε προς

Όχι στην αξιολόγηση

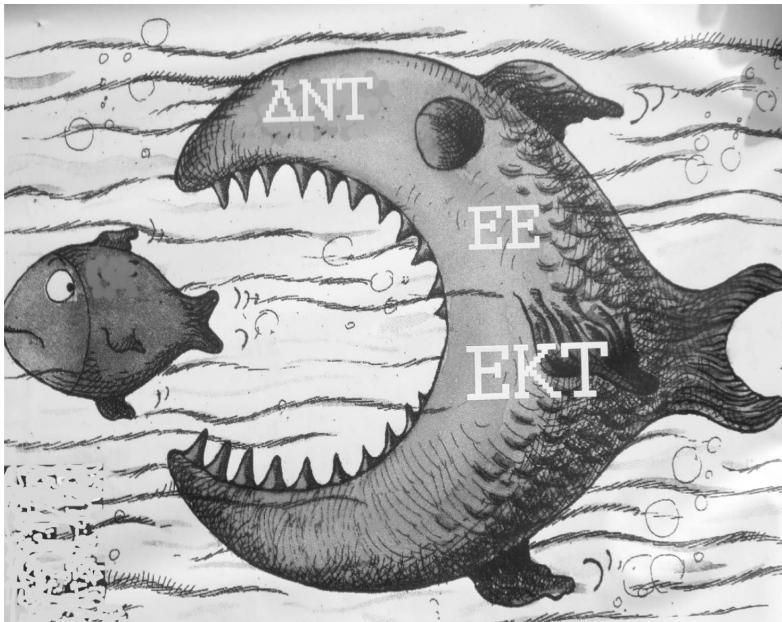
"το τέλος της εποχής των δασκάλων" και μπαίνουμε σε μια εποχή εκ-γυμναστών για τις εξετάσεις, "όπου τα γράμματα αυτά καθ' αυτά δεν έχουσι δι' ημάς ουδεμία γοητείαν". Κι όμως, από το 1892 έχει διατυπωθεί η "αιρετική" για τους καιρούς μας άποψη: "Οσοι διδάσκαλοι εργάζονται χάριν των εξετάσεων και ουχί χάριν της ορθής μορφώσεως, αυτοί είναι διδάσκαλοι αγύρται και αισυνεδητοί".

19. Η αντίσταση στην "αξιολόγηση" και τα αιτήματά μας

Είναι επιτακτική ανάγκη η αγωνιστική διεκδίκηση αιτημάτων που συμβάλλουν στην κατοχύρωση και διεύρυνση των εργασιακών και πνευματικών δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών, έτσι που να μπορούν να επεμβαίνουν και να συμμετέχουν -ατομικά και συλλογικά- στη λειτουργία του σχολείου ως ενεργά υποκείμενα. Γενικότερα μπορούν και πρέπει να επεμβαίνουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, να έχουν άποψη για το περιεχόμενο των γνώσεων και των μεθόδων διδασκαλίας (τι και πώς θα διδαχθεί), αφισιβητώντας το ρόλο του πειθήνιου αλλοτριωμένου δημόσιου υπαλλήλου που λειτουργεί ως ιμάντας μεταβίβασης της κυριαρχης ιδεολογίας και διαμεσολαβητής της κοινωνικής επιλογής των μαθητών.

Στις σημερινές συνθήκες, λοιπόν, που ξεδιπλώνεται η επίθεση εναντίον της δημόσια εκπαίδευσης είναι αναγκαίος ο σαφής προσανατολισμός του εκπαιδευτικού κινήματος για την υπεράσπιση του δωρεάν χαρακτήρα της και την προώθηση συγκεκριμένων αιτημάτων που επιανειλημένα έχουν διατυπωθεί, έτσι ώστε να ξεπεραστεί η άθλια κατάσταση του σημερινού σχολείου. Όλα τα παιδιά μέχρι τα 18 πρέπει να μορφώνονται και να μη δουλεύουν. Είναι αναγκαία η πρόσβαση σε ένα ενιαίο 12χρονο, δημόσιο και δωρεάν σχολείο.

Χωρίς ψευδαισθήσεις για το ρόλο της αξιολόγησης οικοδομούμε μέτωπο αντίστασης και συνολικής απόρριψης της.

Οι κυρίαρχοι μύθοι του κράτους και της αστικής ιδεολογίας γύρω από τον κοινωνικό ρόλο της αξιολόγησης στην εκπαίδευση σήμερα ξεγυμνώνονται και αποδεικνύονται "αδειανό πουκάμισο". Η αξιολόγηση όχι μόνο δεν έρχεται να συμβάλλει στη στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως διατείνονται οι κρατικοί μύθοι, αλλά την υπονομεύει ανοιχτά. Αποτελεί βασικό εργαλείο για τη συρρίκνωση του σχολικού δικτύου, την καπηγοριοποίηση των σχολείων σε "καλά" και "κακά", την ταξική διαφοροποίηση του μαθητικού πληθυσμού και την ένταση της ιδεολογικής και επιλεκτικής λειτουργίας της εκπαίδευσης.

Οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές και οι καπιταλιστικού τύπου αναδιαρθρώσεις που εφαρμόστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο, με προεξάρχουσες χώρες τις Η.Π.Α και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενίσχυσαν όλες αυτές τις κατευθύνσεις και υπονόμευσαν τη θέση των εκπαιδευτικών και των μαθητών των λαϊκών στρωμάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο αγοραίο μοντέλο η εκπαίδευση μετατρέπεται σε μια επιχείρηση και λειτουργώντας κάτω από καθεστώς αντα-

γωνισμού, απαιτεί ουσιαστικά από τους μαθητές μέσα από τις επιδόσεις τους στα εθνικού επιπέδου τεστ αξιολόγησης να στηρίξουν την καλή φήμη του σχολείου στην εκπαιδευτική αγορά και την κατάταξη του σε υψηλές θέσεις του πίνακα εθνικής αξιολόγησης. Από την κατάταξη αυτή εξαρτάται η χρηματοδότηση του σχολείου και άρα η επιβίωσή του.

Το "νέο Λύκειο" δένεται με ένα νήμα με την πολιτική των συγχωνεύσεων και της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών με βάση τις επιδόσεις των μαθητών. Γιατί είναι φανερό ότι το Υπουργείο Παιδείας σκοπεύει να χρησιμοποιήσει τις διαφοροποιημένες επιδόσεις των Λυκείων στις πανελλαδικού τύπου εξετάσεις στα όρια των τριών τάξεων για να νομιμοποιήσει την απορριπτική αξιολόγηση των σχολείων και των εκπαιδευτικών, καθώς θα τους συνδέει με τα αποτελέσματα των μαθητών. Από την άλλη, με το επιχείρημα της ανάπτυξης των προγραμμάτων επιλογής μαθημάτων θα επιχειρήσει να δικαιολογήσει την πρόθεσή του για νέα συνένωση λυκείων, δηλαδή για κατάργηση και άλλων σχολικών μονάδων ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ως κίνημα δεν μπορεί να έχουμε απλά κάποιες διαφωνίες που αφορούν επιμέρους και δευτερεύοντα θέματα στην εφαρμογή, τις τεχνικές, τις επιστημονικές εκδοχές ή τα πρόσωπα που υλοποιούν την αξιολόγηση.

Χωρίς ψευδαισθήσεις για το ρόλο της οικοδομούμε μέτωπο αντίστασης και συνολικής απόρριψης της αξιολόγησης.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν κάθε λόγο να απορρίπτουν την αξιολόγηση, γιατί έτσι αρνούνται να υπονομεύσουν τον παιδαγωγικό τους ρόλο

• Να πάρουμε συλλογικές αποφάσεις κάλυψης από τις ΕΛΜΕ και την ΟΛΜΕ, ώστε με αποφάσεις του συλλόγου διδασκόντων κανένα σχολείο να μη συμμετέχει σε προγράμματα αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης.

• Δεν αναγνωρίζουμε το ρόλο του επιθεωρητή-μάνατζερ-τιμωρού για τους νέους διευθυντές και παλεύουμε για την υπεράσπιση της δημοκρατίας, της παιδαγωγικής ελευθερίας στο σχολείο και του αποφασιστικού ρόλου του συλλόγου Διδασκόντων.

• Υποχρέωση όλων μας είναι η προετοιμασία για μια μεγάλη σύγκρουση. Υποχρέωση της ομοσπονδίας είναι η οργάνωση αυτής της

σύγκρουσης, κάπι που με το σημερινό συσχετισμό δεν είναι δεδομένο, γι' αυτό απαιτείται η από τα κάτω συγκρότησή μας. Μέσα από γενικές συνελεύσεις, με εκλογή επιτροπών αγώνα, με την ενημέρωση των συναδέλφων, αλλά και των γονιών και των μαθητών, πρέπει άμεσα να χτίσουμε ένα ισχυρό εκπαιδευτικό και λαϊκό μέτωπο, που θα συγκρουστεί με την κυβέρνηση και τις πολιτικές της, που θα ενωθεί με το ευρύτερο εργατικό και λαϊκό κίνημα για την αντροπή των πολιτικών Κυβέρνησης και Τρόικας, των πολιτικών που οδηγούν σε εργασιακό μεσαίωνα, για την έξοδο από τον ιμπεριαλιστικό εναγκαλισμό της ΕΕ και του Ευρώ.

- Να μην περάσει η αξιολόγηση- χειραγώγηση. Καμιά συμμετοχή στο διάλογο - παρωδία και τη "διαβούλευση" - κοροϊδία (π.χ. ερωτηματολόγια κ.α.). Καμιά συμμετοχή σε οποιαδήποτε διαδικασία εφαρμογής της αξιολόγησης. Όχι στην αξιολόγηση - χειραγώγηση και στην αυτοαξιολόγηση -κατηγοριοποίηση σχολείων - μαθητών -εκπαιδευτικών.
  - Κατάργηση του ήδη υπάρχοντος νομικού πλαισίου για την αξιολόγηση (ν. 2986 και καθηκοντολόγιο).
  - Κανένας συνάδελφος μέντορας - αξιολογητής, Διαγραφή από τις ΕΛΜΕ όσων μετέχουν ως αξιολογητές σε οποιαδήποτε διαδικασία αξιολόγησης.
  - Κανείς αξιολογητής στην τάξη και στα σχολεία.
  - Κατάργηση του Ν. 2525 και 2640 και των νόμων 2218 και 2240 για την "αποκέντρωση".
  - Όχι στο διευθυντή manager-αξιολογητή και στην κατάργηση των αρμοδιοτήτων των συλλόγων διδασκόντων.
  - Δημοκρατία -παιδαγωγική ελευθερία στα σχολεία.
  - Όχι στο "Νέο Σχολείο" της αγοράς. Έξω από τα σχολεία χορηγοί και ιδιώτες.
  - Κατάργηση-ανατροπή του 4024/11 για το νέο μισθολόγιο- βαθμολόγιο σφαγείο.
  - Να καταργηθεί ο αντιδραστικός- αντιεκπαιδευτικός νόμος 3848/2010.

20. Πέρα από την άρνηση, τι; ... 2.012 προτάσεις!

1. Οι εκπαιδευτικοί έχουν κάθε δικαίωμα να αντισταθούν στον ασφυκτικό έλεγχο του νεο-επιθεωρητισμού, όπως διανθίζεται με τα μέτρα και τους δείκτες σύμφωνα με τα πρότυπα της "ελεύθερης αγοράς". Γιατί "ο δάσκαλος που θα υποχρεωθεί να κατατίνει τη σκέψη του θα γίνει διπλά σκλάβος ή θα κατανήσει ένας ψυχικά ανάπτυρος άνθρωπος, ανίκανος να μορφώσει άλλους" (Δ. Γληνός). Παράλληλα μπορούν

και πρέπει να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός μορφωτικού κοινωνικού κινήματος που θα διεκδικεί έναν "άλλο" ρόλο για τον εκπαιδευτικό και την εκπαίδευση.

2. Κάθε πρόταση δεν μπορεί παρά να απορρίπτει κάθε μοντέλο αξιολόγησης στο πλαίσιο του σημερινού αυταρχικού, ιεραρχικού, γραφειοκρατικού και κυβερνητικά - κομματικά ελεγχόμενου διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, μέσα σ' ένα βαθύτατα ταξικό καπι-

ταλιστικό σύστημα που δείχνει όλο και πιο καθαρά τα βάρβαρα χαρακτηριστικά του. Εύστοχα έχει επισημανθεί ότι "οι εκπαιδευτικοί έχουν κάθε λόγο να απορρίπτουν κάθε πρόταση για αξιολόγηση του έργου τους, γιατί σ' αυτήν την περίπτωση αρνούνται να υπονομεύσουν το ίδιο τους το έργο. Η πράξη τους αυτή και επισημονικά και πολιτικά εξηγείται".

3. Οι εκπαιδευτικοί έχουν κάθε δικαίωμα να αξιολογούν τους "αξιολογητές - επιθεωρητές" ως εκπροσώπους του κράτους, ως εντολοδόχους της κυβερνητικής πολιτικής, που επιδιώκουν την τυποποίηση του εκπαιδευτικού έργου και τη συμμόρφωση των εκπαιδευτικών προς τις "άνωθεν" οδηγίες και υποδείξεις. Οποιαδήποτε πρόταση προϋποθέτει ότι δε θα αποδεχτούν κανέναν "αξιολογητή - επιθεωρητή" στην τάξη και στο σχολείο. Γιατί, έτσι, αρνούνται να υπονομεύσουν το έργο τους.

4. Κάθε πρόταση και αίτημα προϋποθέτει την άρνηση του διοικητικού ελέγχου, της ιδεολογικής χειραγώγησης και συμμόρφωσης. Προϋποθέτει, ωστόσο, την καθημερινή ατομική και συλλογική δράση των εκπαιδευτικών για την ανατροπή όλων εκείνων των αρνητικών κοινωνικών και εκπαιδευτικών παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά το εκπαιδευτικό έργο. Διεκδικούν με άλλα λόγια την ανάπτυξη της Δημοκρατίας και της Συλλογικότητας στο σχολείο.

5. Μια "άλλη πρόταση" θέτει ως προτεραιότητα την ανάπτυξη της συνεργασίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης μεταξύ των εκπαιδευτικών, ενάντια στην "αξιολόγηση" του ανταγωνισμού, της κατηγοριοποίησης, της ενοχοποίησης και απόρριψης των εκπαιδευτικών.

6. Μια "άλλη πρόταση" είναι διαμετρικά αντίθετη με οποιαδήποτε "αυτο-αξιολόγηση" της σχολικής μονάδας που γίνεται με βάση τις προδιαγραφές της επίσημης - κρατικής αξιολόγησης. Γιατί μια τέτοια "αυτο-αξιολόγηση" σημαίνει την ενοχοποίηση των εκπαιδευτικών, αποτελώντας μια εκσυγχρονισμένη "δήλωση μετανοίας" για όλα τα μικρά και μεγάλα προ-

βλήματα του σχολείου που επηρεάζουν αρνητικά την εκπαιδευτική διαδικασία και υπονομεύουν την ουσιαστική μόρφωση των μαθητών.

7. Απ' αυτήν την άποψη, οι εκπαιδευτικοί και οι Σύλλογοι Διδασκόντων οφείλουν να αξιολογούν και να αναδεικνύουν τα μικρά και μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε σχολείο και γενικότερα η εκπαίδευση, διεκδικώντας με την οργανωμένη δράση τους λύσεις. Η προώθηση των αιτημάτων του εκπαιδευτικού κινήματος μπορεί να διαμορφώσει ευνοϊκότερες συνθήκες για την άσκηση του εκπαιδευτικού τους ρόλου.

8. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν και έχουν κάθε δικαίωμα να αξιολογούν τις υλικές συνθήκες και το παιδαγωγικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ασκούν το εκπαιδευτικό τους έργο.

9. Η "άλλη πρόταση" επιβάλλει την αξιολόγηση των πεντρών μισθών των εκπαιδευτικών. Γιατί οι γλίσχοι μισθοί συνιστούν μια σκληρότατη έκφραση της κρατικής αξιολόγησης, που απαξιώνει τους εκπαιδευτικούς και το έργο τους, με οδυνηρές συνέπειες στη λειτουργία του σχολείου. Η "άλλη αξιολόγηση" δεν μπορεί παρά να απορρίπτει κάθε πρόταση που συνδέει την "αξιολόγηση" ή την υπηρεσιακή κρίση με τη μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξη. (...)

2.012. Η "άλλη πρόταση" προϋποθέτει την ανάδειξη και διεκδίκηση όλων εκείνων των αιτημάτων του εκπαιδευτικού κινήματος, για ένα σχολείο χωρίς ταξικούς φραγμούς και διακρίσεις, σε μια κοινωνία που να κατοχυρώνει τα δικαιώματα στη μόρφωση, στην εργασία και τον πολιτισμό.

**Οι θέσεις της Ο.Λ.Μ.Ε. μέσα από τις αποφάσεις των Συνεδρίων
και των Συνελεύσεων των Προέδρων των Ε.Λ.Μ.Ε.**

Ο λόγος της συνδικαλιστικής ηγεσίας της ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση είναι ελλειπτικός και αντιφατικός και η στάση της εξαιρετικά δειλή, ειδικότερα στις σημερινές βάρβαρες συνθήκες. Ωστόσο, δεν πρέπει να αγνοήσουμε μια σειρά θετικών, ριζοσπαστικών αποφάσεων που έχουν ληφθεί, κυρίως, σε Συνέδρια και Συνελεύσεις Προέδρων των Ε.Λ.Μ.Ε., κάτω από την πίεση των μαχόμενων εκπαιδευτικών και της εκπαιδευτικής αριστεράς, και ειδικότερα των Αγωνιστικών Παρεμβάσεων. Αποφάσεις που εκφράζουν την αντίθεση της Ομοσπονδίας με την αξιολόγηση-χειραγώγηση των εκπαιδευτικών, με την αξιολόγηση-κατηγοριοποίηση των σχολείων και με την αποκέντρωση της εκπαίδευσης, την υπαγωγή των σχολείων στους δήμους, με κυρίαρχη τη διαιρίστωση ότι αυτά όλα οδηγούν σε σχολεία πολλών ταχυτήτων, σε διαφοροποίηση των προγραμμάτων και κατηγοριοποίηση των σχολείων, καθώς και σε πλήρη ανατροπή των εργασιακών σχέσεων των εκπαιδευτικών.

Ενδεικτικές αποφάσεις:

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ 13ου ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΟΛΜΕ (9/7/2007)

- Όχι στη σύνδεση μισθού με την αξιολόγηση - απόδοση. Ακώντη μισθολογική εξέλιξη [...]
- Παιδαγωγική ελευθερία και δημοκρατία στο σχολείο, με κατάργηση ολόκληρου του νομοθετικού πλαισίου με το οποίο επιχειρείται η "συμμόρφωση" - χειραγώγηση του εκπαιδευτικού.
- Κατάργηση του "Καθηκοντολόγιου".
- Όχι στην αξιολόγηση - χειραγώγηση των εκπαιδευτικών. Όχι στην κοινωνική κατηγοριοποίηση των σχολείων μέσω της αξιολόγησης των σχολικών μονάδων

Μετασυνεδριακή Γ.Σ. Προέδρου ΕΛΜΕ, Ιούνιος 2012

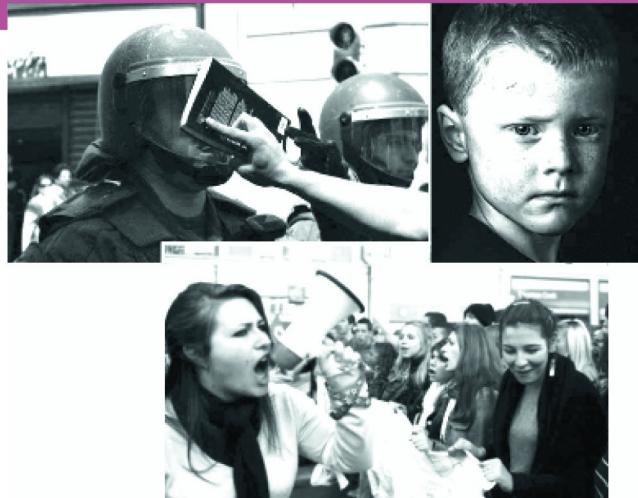
ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ: Απέναντι στη λαϊλαπτα που ήρθε και συνεχίζεται οι εργαζόμενοι βροντοφωνάζουμε πως υπάρχει λύση. Υπάρχει άλλη πολιτική! Το 10 χρέος δεν το δημιούργησαν οι εργαζόμενοι. Δεν το αναγνωρίζουμε. Απαιτούμε τη διαγραφή του:

- ΝΑ ΑΝΑΤΡΑΠΕΙ ΤΩΡΑ ΑΥΤΗ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ ΆΛΛΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΆΛΛΗ ΠΟΥ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΕΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΝΑ ΦΥΓΕΙ Η ΤΡΟΪΚΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΑ.
- Να καταργηθεί το βάρβαρο και δουλοπρεπές μνημόνιο κυβέρνησης - ΕΕ - Δ.Ν.Τ., το μεσοπρόθεσμο αλλά και όλα τα μέτρα που απορρέουν από αυτά.
- ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΜΕ ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ, ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΥΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΜΑΣ
- Να ακυρωθούν όλα τα μέτρα που περικόπισαν τους μισθούς μας και τις συντάξεις. Όχι στο μισθολόγιο των νέων περικοπών. Όχι στη σύνδεση μισθού με την παραγωγικότητα. 1400 ευρώ οι καθαρές αποδοχές του νεοδιόριστου με αναλογικές αυξήσεις στα υπόλοιπα μισθολογικά κλιμάκια. 30 χρόνια πλήρη σύνταξη.
- Όχι στην καταστρατήγηση των εργασιακών μας δικαιωμάτων. Υπογραφή κλαδικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας για το εργασιακό καθεστώς και τις υπηρεσιακές μεταβολές των εκπαιδευτικών σύμφωνα με τις θέσεις της ΟΛΜΕ.
- Καμία απόλυτη εκπαιδευτικού καμία ληστρική επιδρομή στο εισόδημά μας. Καμία μετακίνηση εκπαιδευτικού εκτός περιοχής μετάθεσης, σε ΙΕΚ, ΤΕΙ ή άλλους οργανισμούς. Κατάργηση της υποχρεωτικής τριετίας των νεοδιόριστων, ιδιαίτερα σήμερα, σε μία περίοδο απόλυτης χειροτέρευσης του βιοτικού επιπέδου.
- Όχι στις περικοπές των δαπανών στην εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση. Άμεση αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 5% τουλάχιστον του ΑΕΠ ή στο 15% του Κρατικού Προϋπολογισμού. Αγωνιζόμαστε ενάντια στην εγκατάλειψη της εκπαίδευσης, στις συγχωνεύσεις σχολείων την κατάργηση ολόκληρων τύπων σχολείων και εκπαιδευτικών θεσμών που οδηγούν την ελληνική εκπαίδευση πολλές δεκαετίες πίσω. Να μη χαθεί καμία οργανική θέση. 25 μαθητές ανά τμήμα, 20 στις κατευθύνσεις και την ΤΕΕ, 10 μαθητές ανά καθηγητή στα εργαστήρια.

- Άμεση οικονομική στήριξη των ασφαλιστικών μας ταμείων και του ΟΠΑΔ. Να καταργηθεί Κάθε νομοθετική πρωτοβουλία που υπονόμευσε το δικαίωμα στην ασφάλιση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- Απαιτούμε δημοκρατία και την παιδαγωγική ελευθερία στο χώρο των σχολείων. Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι και θα αντισταθούμε στη νέα αυταρχική διοικητική δομή, την αυτοαξιολόγηση και τη μετατροπή των διευθυντών σε αξιολογητές-μάνατζερς.

Παλαιότερες εκδόσεις

περικοπές
αξιολόγηση
συγχωνεύσεις
αύξηση
ωρών εργασίας
αυταρχισμός

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ και Ε.Ε. ΑΦΑΝΙΖΟΥΝ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Τα πράγματα μπορούν να πάνε αλλιώς!

Σεσηκωμός

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ, ΤΟΥ ΕΥΡΩΜΟΝΟΔΡΟΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΦΡΑΣΤΩΝ ΤΗΣ